

MILLIY TIKLANISH

13 (74) 2010 йил 31 март, чоршанба

Ўзбекистон "Миллий тикланиш" демократик партиясининг ижтимоий-сиёсий газетаси

www.milliytiklanish.uz

Юксак маънавиятли оила орқали — юксак тараққиёт сари

Анжуман иштирокчилари эътироф этганларидек, соҳада илмий изланишлар олиб бориш, дастурлар ишлаб чиқиш мамлакатимиз ижтимоий-сиёсий ҳаётидаги долзарб вазифалардан биридир.

2-бет

Уяли телефон

Мобиль телефонларнинг қулайлиги ва имкониятларининг кенглиги, турмушимиздаги ўрни хусусида тўхталишнинг ҳожати йўқ. Аммо кейинги пайтда унинг мактаб ўқувчилари ўртасида ҳам урфга айланаётгани кишини ўйлантиради.

5-бет

Тиббий суғурта

Тиббий суғурта учун ҳар бир фуқаро йилига ўртача 3 ярим минг доллар тўлаши керак. Лекин тиббий текширувдан ўтиш сарф-харажатлари беморнинг зиммасида бўлади. Ҳозир тахминан 47 миллион аҳоли суғуртасиз яшамоқда. Бу АҚШ аҳолисининг олтидан бир қисми демакдир.

7-бет

МТ

БУГУНГИ
СОНДА:

СИЁСАТ 2-бет

ОАВ: Биз учун миллий манфаатлар устувор

Партиявий ғоя ва вазифалар

ПАРТИЯ ҲАЁТИ 3-бет

Жисмонан соғлом, маънан юксак

ИЖТИМОЙ-СИЁСИЙ ҲАЁТ 4-бет

Оила — муқаддас қўрғон

Ёшлар тарбияси

МАЪНАВИЯТ 5-бет

«Ватанпарварлик адолатли Ватанда туғилади»

«Гаштак» оҳанглари

ЖАРАЁН 6-бет

Коллеж ибрати

Янги таълим маскани

ХАЛҚАРО ҲАЁТ 7-бет

Бебаҳо кашфийёт

Дунёдан дараклар

НИГОҲ 8-бет

Ҳароратнинг пасайиши

Аскарлар қасамёди

Тошкентдаги «Ватанга қасамёд» ҳайкали ёнида аскарларнинг қасамёди қилиш маросими ўтказилди.

Қасамёд маросимида сўзга чиққанлар мамлакатимиз мудофаа тизимида амалга оширилаётган изчил ислохотлар жараёнида муддатли ҳарбий хизматни ўташ шарт-шароитларини янада такомиллаштиришга алоҳида эътибор қаратилаётгани таъкидлашди. Бунда давлатимиз раҳбарининг «Фуқароларнинг Ўзбекистон Республикаси Куролли Кучларида муддатли ҳарбий хизматни ўташ шарт-шароитларини такомиллаштириш чоратадбирлари тўғрисида»ги фармони муҳим омил бўлаётир.

Қасамёд маросимини мазкур монумент ёнида ўтказилгани аскарларга янада руҳ бағишлаб, кўнгилларга мардлик ва матонат каби хислатларни жо этмоқда. Тадбирда қасамёд қилганларга юксак ишонч билдирилди.

Сурайё МЕЛИҚУЛОВА

ЎЗМТДП ҲАЁТИ

Жисмонан соғлом, маънан юксак

АВЛОДНИ ТАРБИЯЛАШ БАРЧАМИЗНИНГ АСОСИЙ ВАЗИФАМИЗДИР

Давлатимиз раҳбари Ислоҳ Каримов Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 17 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузасида «Халқимиз ва давлатимиз, ҳар қайси инсон ниманики ўз олдимишга мақсад қилиб қўйган бўлмайлик, қандай буюк ишларни амалга оширишга интилмайлик, барча олижаноб ҳаракатларимизнинг негизидан нима туради?» деган саволни ўртага қўйиб бу саволга «... барча эзгу ниятларимизнинг марказида фарзандларимизни ҳам жисмоний, ҳам маънавий жиҳатдан соғлом қилиб ўстириш, уларнинг бахту саодати, фаровон келажагини кўриш, дунёда ҳеч кимдан кам бўлмаган авлодни тарбиялаш орзуси туради», деб жавоб берган эдилар.

3-бет

ТАЪЛИМ

Баркамол авлод

БУЮК КЕЛАЖАК ОМИЛИ

Фан, таълим, жисмоний тарбия ва спорт инсоннинг жисмоний, маънавий ва интеллектуал жиҳатдан камолотга эришишида улкан омиллар сифатида баҳоланиб келинган. Дарҳақиқат, спорт иродани тоблаб, одамни аниқ мақсад сари интилиш, қийинчиликларни бардош

Баркамол авлод тарбиясига устувор вазифа сифатида эътибор қаратиб келаётган Президентимиз бу мақсадни миллатимизга хос юксак инсоний фазилат сифатида эътироф этган ҳолда «Барчангиз яхши биласизки, келажак авлод ҳақида қайғуриш, соғлом, баркамол насли тарбиялаб, етиштиришга интилиш бизнинг миллий хусусиятимиздир», деган эдилар.

Албатта, бола ҳуқуқларини ҳимоя қилиш алоҳида ёндашуви талаб қилади. Бола ҳуқуқлари ҳимоясини таъминламасдан туриб инсон ҳуқуқларини таъминлаш борасидаги ҳаракатлар истикболсиздир.

Бугунги кунда Ўзбекистон Республикаси аҳолисининг 40 фоизини болалар ташкил этади. Шунинг учун, мамлакатимизда бола ҳуқуқлари

ва чидам билан енгиб ўтишга ўргатса, фан ва таълим жамиятда шахс сифатида ўз ўрнига эга бўлишида замин вазифасини ўтайди. Жумладан, Амир Темур бобомиз ўз «Тузуклари»да: «Олимлар ва фозилларга даргоҳим доим очик, чунки бу инсонлар мамлакат ривожига устундир» деб таъкидлаган.

Зеро, ота-боболаримиз яшаган манзил ва маконларда ҳам фан ва таълим соҳасига бўлган эътибор юқори бўлганлигини исботлаш учун узок-узокларга мурожаат қилишнинг ҳожати йўқ. Бунинг учун 2006 йилда мамлакатимиз ҳамда халқаро миқёсда Маъмун академиясининг 1000 йиллиги нишонланганлигини эслаш кифоя!

4-бет

ЖАРАЁН

Ёшлар тарбияси

АМАЛДАГИ ҚОНУНЧИЛИГИМИЗДА — УСТУВОР ВАЗИФА

ҳимоясига оид халқаро ҳуқуқий меъёрлар қонунчилигимизга имплементация қилинмоқда, болалар ва ёшларга оид қонунчилик такомиллаштирилмоқда, бола ҳуқуқлари ҳимояси билан шуғулланувчи давлат ва нодавлат ташкилотлари фаолиятининг ҳуқуқий асослари мустаҳкамланмоқда, болалар ва ёшларнинг ҳар томонлама баркамол бўлиб етишишлари учун давлат дастурларидан келиб чиқувчи вазифалар амалга оширилмоқда.

Ўзбекистон Республикаси МДХ мамлакатлари орасида биринчилардан бўлиб, 1992 йил 9 декабрда «Бола ҳуқуқлари тўғрисида»ги Конвенцияни

ратификация қилди ҳамда халқаро ҳамжамият олдида халқаро ҳужжатнинг барча қоидаларига риоя қилиш мажбуриятини олди. Айтиш жоизки, «Бола ҳуқуқлари тўғрисида»ги Конвенция қоидалари миллий қонунчилигимизда тўла акс этган. Жумладан, 1991 йил 20 ноябрда қабул қилинган «Ўзбекистон Республикасида ёшларга оид давлат сиёсатининг асослари тўғрисида»ги Қонуннинг қабул қилиниши мамлакатимизда ёшлар масаласига алоҳида эътибор берилганлигидан далолатдир.

4-бет

ЎЗМТДП ФРАКЦИЯСИ АЪЗОСИ СЎЗ СЎРАЙДИ

ОАВ: Биз учун миллий манфаатлар устувор

Мамлакатимиз раҳбари Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисида сўзлаган маърузаларида оммавий ахборот воситаларини янада ривожлантириш ва эркинлаштириш борасида соҳа ходимлари олдида тушундор долзарб вазифаларни белгилаб бердилар.

Бу йўналишда, айниқса, бугунги замон талабларидан келиб чиқиб, ОАВ соҳасини тартибга солувчи амалдаги қонунларни чуқур таҳлил этиб, зарур ўзгартиш ва қўшимчалар кирдириб бериш лозим.

Президентимиз бу ҳақда тўхталиб, қуйидагиларни алоҳида таъкидладилар: «Миллий матбуотимизнинг сифатини, маҳорат ва таъсирчанлигини ошириш, уни ривожланган давлатларнинг оммавий ахборот воситалари эришган юксак талаб ва мезонлар даражасига кўтариш учун имкон берадиган шарт-шароитларни яратиш мақсадида оммавий ахборот воситалари соҳасидаги қонунчиликни янада такомиллаштиришни таъминлаш зарур.

Оммавий ахборот воситаларига мамлакатимизда амалга оширилаётган ички ва ташқи

сиёсатни, юртимизда ва хорижда замон талабларидан келиб чиқиб, ОАВ соҳасини тартибга солувчи амалдаги қонунларни чуқур таҳлил этиб, зарур ўзгартиш ва қўшимчалар кирдириб бериш лозим.

Нодавлат оммавий ахборот воситаларининг тобора кенгайиб бораётган тармоғи фаолиятининг, муаллифлик ҳуқуқи ва интеллектуал мулк ҳимоясининг, шунингдек, ахборот соҳасига бозор механизмларини жорий этишнинг норматив-ҳуқуқий базасини такомиллаштириш таъминлаш муҳим аҳамиятга эга.

Бу борада оммавий ахборот воситаларининг моддий-техник базасини янада мустаҳкамлаш, соҳа ходимларининг меҳнати

2-бет

СИЁСАТ

ЎЗМТДП ФРАКЦИЯСИ АЪЗОСИ СЎЗ СЎРАЙДИ

ОАВ: Биз учун миллий манфаатлар устувор

(Давоми. Боши 1-бетда)

Эътироф этиш жоиз, истиқлол йилларида мамлакатимизда оммавий ахборот воситалари ҳам ўзгача мазмун ва моҳият касб этиб, ривожланишнинг янги босқичига кўтарилди. Ўртбошимиз раҳнамолигида бу борадаги ислохотлар алоҳида эътибор билан, тизимли ра-

ланган. Шулардан келиб чиқиб, йиғилишда қўмиладаги партияимиз фракцияси вакиллари мазкур масала юзасидан бизнинг қатъий позицияимизни билдириб, уни ҳимоя қилишди. Бу мақсадлар нима-ларда намоён бўлади?

Биринчидан, оммавий ахборот воситаларини жаҳон андозалари даражасига кўтариш учун биз миллий журналистика мактабини, замон талабларига

вий жиҳатдан қуроллантиришга қодир бўлиши лозим.

Ўзбекистон Халқ демократик партияси фракцияси вакиллари эса, ҳаққоний ахборотлар, танқидий ва таҳлилий материаллар, сиёсий ҳамда ижтимоий-иқтисодий мулоҳазаларнинг оммавий ахборот воситаларида кўпайиши омма-нинг объектив фикрини аниқ ва равшан акс эттиришга имкон беришини таъкидлашмоқда. Аммо бу қарашлар мазкур партиянинг дастурий йўналиши эмас, балки барча учун хос бўлган умумий гаплар. Чунки ҳар бир партия ҳам матбуотнинг ҳолислиги ва бетарафлигини хоҳлайди.

Шунингдек, ХДП фракцияси аҳолининг ижтимоий ҳимояга муҳтож қатлами манфаатларидан келиб чиқиб, жамоатчилик телевидениеси ташкил этишнинг ҳуқуқий асослари ҳамда фаолият механизmlарини ишлаб чиқиш, шу орқали ижтимоий тенглик принципларига риоя этиш ғоясини илгари сурмоқда. Бу қарашлар ҳам бахсалаб. Аҳолининг турли қатламлари учун алоҳида-алоҳида телевидениелар ёхуд радио, матбуот нашрлари ташкил этиш билан нимага эришиш мумкин, ахир?! Бунда сонни кўпайтириб, сифатни бой бериб қўйилмайдими? Шундоқ ҳам фуқаролар ҳозирда мамлакатимизда фаолият юритаётган давлат ва нодавлат телевидениелари тарқатаётган ахборотлардан бепул баҳраманд бўлишмоқда-ку! Ёки безакли, юқори сифатли нашрларни сотиб олиб ўқишга кам таъминланган аҳоли қатламининг чўнтаги кўтармаслигини рўқач қилишмоқда. Уларнинг наздида арзон, оддий газета журналлар чиқариш керак экан. Ахир бугун мамлакатимиз оммавий ахборот воситаларини жаҳон андозалари даражасига кўтариш ҳақида гап бораётган бир пайтда бундай фикр-мулоҳазаларни ҳазм қилиш мумкинми?

Энг қизиқ, Ўзбекистон "Адолат" социал – демократик партиясининг бу борадаги позицияси ҳам Халқ демократик партиясиники билан эгизак: соҳада ижтимоий адолатни қарор топтириш. Улар яна оммавий ахборот воситаларида давлат улуши кўпроқ бўлишини хоҳлашмоқда. Ваҳоланки, биз жаҳон ахборот майдонида муносиб ўрнимизни эгаллашни орзу қилаётган айни замон мазкур соҳада ҳам нодавлат секто-

вишда олиб борилиб, бугунги кунда ОАВ жамиятимиз тараққиётининг ажралмас қисмига айланди. Мазкур тизимнинг ҳуқуқий демократик давлат, кучли фуқаролик жамиятини қуриш жараёнлари, ислохотлари янада чуқурлаштириш, фуқароларимиз онги ва тафаккурида демократик қадриятларни мустаҳкамлаш йўлидаги ўрни муҳим эканлиги барчамизга маълум.

Бош Қомусимиз ҳисобланган Конституцияда оммавий ахборот воситаларининг эркинлиги ва цензурага йўл қўйилмаслиги, ҳар кимнинг ахборотни монеликсиз излаши, олиши ва тарқатишини белгилловчи нормалар мустаҳкамланиши, шунингдек, мукаммал қонунчилик базасининг яратилиши оммавий ахборот воситаларида туб ўзгаришлар юз беришига ҳамда соҳа ходимларининг эмин-эркин фаолият юртишлари учун кенг имкониятлар эшигини очиб бериб.

1997 йилда қабул қилинган, 2007 йили янги тахирда қабул қилинган "Оммавий ахборот воситалари тўғрисида"ги, шунингдек, "Ахборот эркинлиги принциплари ва қафолатлари тўғрисида"ги, "Журналистик фаолиятини ҳимоя қилиш тўғрисида"ги, "Ноширлик фаолияти тўғрисида"ги, "Реклама тўғрисида"ги ва бошқа ўнга яқин қонун, бир қатор қонуности ҳужжатлари ҳам юртимиздаги ҳозирда мавжуд мингдан ортиқ оммавий ахборот воситаларининг ривожига хизмат қилмоқда. Шуларнинг натижасида, таъбир жоиз бўлса, мамлакатимизда ўзига хос миллий медиа бозори шаклланимоқда. Бироқ, бугунги глобаллашув шароитида ОАВни янада демократлаштириш ва эркинлаштириш, фуқаролик жамияти институтлари тизимидаги ролини кучайтириш, амалга ошириладиган ижтимоий-сиёсий ва социал-иқтисодий ислохотлар очкилиги ва ошқоралигини таъминлашдаги фаоллигини кучайтиришнинг даврининг ўзи тақозо этмоқда. Ушбу мақсадларни рўёбга чиқариш учун, аёнки, биринчи навбатда мукамал ҳуқуқий база, яъни қонунчиликни янада такомиллаштириш лозим.

Ўқоридагиларга кўра, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасининг Ахборот ва коммуникация технологиялари масалалари қўмитаси шу каби вазифаларни изчил амалга ошириш бўйича узок истибқолаб мўлжалланган концепция ва иш режасини белгилаб олди. Яқинда бўлиб ўтган қўмитанинг кенгайтирилган йиғилишида ҳам "ОАВ соҳасидаги миллий қонунчиликни такомиллаштириш: унинг сифати ва таъсирчанлигини оширишнинг долзарб вазифалари" мавзуси доирасидаги масалалар муҳокама қилинди. Йиғилишда қўмита аъзоларидан ташқари давлат

ЎЗМТДП ОАВ соҳасида бозор иқтисодиёти механизмларини ривожлантиришга қарши эмас. Бироқ, биз фақат шу усул билан қиёюласан, бозорнинг орқасидан қўвиб кетаверсак, халқимизнинг минг йиллардан буён аждоқлардан авлодларга ўтиб келаётган бой миллий қадриятлари, гўзал урф-одат ва анъаналари унутилиб кетиши хавфи вужудга келиши мумкин-ку? Фикримизни асослайдиган бўлсак, танганинг иккинчи томони борлигини ҳисобга олмай, масаланинг ечимига бир томонлама қаралса, ушбу усул халқимизнинг қадимий анъаналари ва менталитети, миллий мафкурамизга ёт бўлган гоилар тарқалишига олиб келиши мумкинлигини ёддан чиқаришга ҳаққимиз йўқ.

жараёнидаги интеллектуал мулк ва муаллифлик ҳуқуқларини ҳимоя қилиш бўйича қонунларни янада такомиллаштириш билан боғлиқ қатор долзарб масалалар ечимини топиш йўлида партия фракцияси фаол ҳаракат олиб боради.

Тадбиркорлар ва ишбилармонлар ҳаракати – Ўзбекистон либерал демократик партияси фракцияси эса, соҳани янада эркинлаштириш ва либераллаштириш борасида оммавий ахборот воситаларига бозор механизмларини жорий этиш тарафдори. Бу йўл ҳам самара берад, эҳтимол. ЎЗМТДП ОАВ соҳасида бозор иқтисодиёти механизмларини ривожлантиришга қарши эмас. Бироқ, биз фақат шу усул билан қиёюласан, бозорнинг орқасидан қўвиб кетаверсак, халқимизнинг минг йиллардан буён аждоқлардан авлодларга ўтиб келаётган бой миллий қадриятлари, гўзал урф-одат ва анъаналари унутилиб кетиши хавфи вужудга келиши мумкин-ку? Фикримизни асослайдиган бўлсак, танганинг иккинчи томони борлигини ҳисобга олмай, маса-

рини ривожлантириш масаласини кун тартибига қўймоқда.

Умуман, бошқа партиялар фракциялари нуктаи назарларидан фарқли ўлароқ, фракцияимиз фикрича, мулкчилик шаклидан қатъи назар, оммавий ахборот воситалари миллий манфаатларимиз йўлида хизмат қилмоғи даркор. Биз учун матбуот даромад манбаи эмас, балки фуқароларимизнинг маънавияти ва эркин фикрини шакллантирувчи, мамлакат миллий манфаатларини ҳар томонлама ҳимояловчи ва илгари сурувчи восита ҳисобланади.

Ўзбекистон "Миллий тикланиш" демократик партиясининг парламентдаги фракцияси миллий ахборот маконини ҳимоя қилиш ва ривожлантириш бўйича ҳуқуқий асосларни янада мустаҳкамлаш йўлида фаолият олиб боришни мақсад қилган. Фракция миллий журналистика-ни янги босқичга кўтариш асосида ривожлантириш, журналист кадрлар тайёрлаш, уларнинг малакасини ошириш ва ихтисослаштириш, қаламқашларнинг ўз қобилиятлари ва маҳоратларини тўлатуҳис намоён этишлари, оммавий ахборот воситаларининг том маънодаги мустақиллиги ва фаолиятини бундан буён ҳам таъминлаб бориш, уларнинг мамлакат миллий манфаатларини ҳар томонлама илгари сурушидаги, халқимизнинг ноёб маданияти ва маънавий қадриятларини тарғиб қилишдаги ролини, шунингдек, янгилаш ва модернизация қилиш жараёнларидаги таъсирчанлигини кучайтириш масалаларига муҳим аҳамият қаратади.

Ахборот маконида соғлом рақобатни, давлат ва шахснинг ахборот хавфсизлигини таъминлаш, фан ва техниканинг энг янги ютуқлари асосида оммавий ахборот воситалари моддий-техника базасини мустаҳкамлаш масалалари ҳам диққат марказида бўлади.

Ўз мақсадларимизни рўёбга чиқариш йўлида қонун ташаббускорлиги ҳуқуқидан фойдаланиб, мавжуд норматив-меъёрий ҳужжатларни янада такомиллаштириш, лозим бўлса, янги қонун лойиҳаларини ишлаб чиқиб, парламентда қабул қилинишига эришиш учун курашаверимиз.

Шухрат ДЕХҚОНОВ,
Олий Мажлис Қонунчилик палатасидаги Ўзбекистон "Миллий тикланиш" демократик партияси фракцияси ҳамда Ахборот ва коммуникация технологиялари масалалари қўмитаси аъзоси

АНЖУМАН

Юксак маънавиятли оила орқали — юксак тараққиёт сари ИЖТИМОЙ-МАЪНАВИЙ ЛОЙИҲА АМАЛГА ОШИРИЛМОҚДА

Ўзбекистон "Миллий тикланиш" демократик партияси Марказий Кенгаши, Республика "Оила" илмий-амалий маркази ҳамда Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси ҳамкорлигида "Юксак маънавиятли оила - ёш олимлар нигоҳида" мавзусида илмий-амалий анжуман бўлиб ўтди.

Дилноза ХАЙИТОВА,
"Milliy tiklanish" мухбири

"Баркамол авлод йили" Давлат дастурида илгари сурилган мақсад ва вазифаларни кенг тушуни-тириш ва амалга ошириш мақса-дида ташкил этилган илмий-амалий анжуманда мамлакатимизда юксак маънавиятли оилани яра-тиш, оила муҳитини ҳар томонла-ми шакллантириш, баркамол ав-лод тарбиясини янада юксалти-риш, маҳалла анъаналарини та-комиллаштириш, қизларни она-лиш мақсадида амалга ошири-лар орасида жиноятчиликнинг олдини олиш масалалари, соҳа-даги мавжуд муаммо ва унинг ечимлари етакчи ва ёш олимлар, тадқиқотчилар томонидан кенг муҳокама қилинди.

Анжуманда сўзга чиққан ЎЗМТДП МК Ижроия қўмитаси раиси Ахтам Турсунов мамлака-тимизда оилани ҳар томонлама мустаҳкамлаш, ҳуқуқий манфа-атларини ҳимоя қилиш юзаси-дан амалга оширилаётган ис-лохотлар ҳақида гапириб, оила масаласи партия дасту-рий мақсадлари, шунингдек, сайловолди Дастурида ҳам ало-

ҳида ўрин тутганлиги ҳамда ЎЗМТДП томонидан бу борада аниқ мақсадга қаратилган ама-лий ишлар олиб борилаётган-лигини таъкидлади. Жумладан, партия томонидан глобаллашув жараёнлари кечаётган бир пайт-да жамиятда оила қадриятла-рини янада мустаҳкамлаш, фу-қаролар онгу шуурида миллий урф-одат ва анъаналарнинг мус-таҳкам қарор топишига эри-лиш мақсадида амалга ошири-лаётган "Юксак маънавиятли оила орқали — юксак тараққиёт сари" ижтимоий-маънавий лойиҳага ёш олим ва тадқиқот-чиларни кенг жалб этиш хусу-сида тўхтади. Партия раҳбари таъкидлаганидек, мазкур лойиҳа оила ҳолатини илмий тадқиқот орқали ўрганаётган ёш олим-ларга бу жараёнда аниқланган муаммоларнинг амалий ечими-ни топишда ҳам ёрдам беради, қолаверса, илмий ишнинг ҳаётий аҳамиятини янада кучай-тиришга хизмат қилади. Шунингдек, нотик Олий Маж-лис Қонунчилик палатасидаги

ЎЗМТДП фракцияси томонидан бу борада бир қатор қонун лойи-ҳалари ишлаб чиқиш йўлида тутилаётганини таъкидлаб ўтди. Анжуман иштирокчилари эътироф этганларидек, соҳада илмий изланишлар олиб бориш, дастурлар ишлаб чиқиш мамла-катимиз ижтимоий-сиёсий ҳаётидаги долзарб вазифалар-дан биридир. Мазкур масалалар-ни ижобий ҳал этишда илмий тадқиқот институтлари, илмий марказлар билан партиянинг ҳам-корлигида мунтазам иш олиб бо-риши муҳим аҳамиятга эга.

Шунингдек, анжуманда тадқ-иқотчилар, аспирантлар, ёш олимлар ўртасида "Энг яхши илмий мақола" танлови эълон қилинди. Ёш олимларни қўллаб-қувватлаш ва улар орасидан энг иқтидорли ва истеъдодлиларни танлашга қаратилган ва му-айян шартларни ўз ичига олган танловга тақдим этилган мақо-лалар мавзуси долзарблиги, у тадқиқотчининг илмий ишига бағишланган бўлиши, илмий янгилиги ва оила мустаҳкамли-гини таъминлашга оид амалий тавсияларни ўзида мужассам этган бўлиши керак.

Ғолибларни тақдирлаш маро-симми мамлакатимиз мустақил-лигининг 19 йиллиги байрами арафасида ўтказилиши ҳамда улар Ўзбекистон "Миллий тик-ланиш" демократик партияси Марказий Кенгаши, Республика "Оила" илмий-амалий маркази, Ўзбекистон Республикаси Фан-лар академиясининг қимматбаҳо совғалари, диплом ва фахрий ёрлиқлари билан тақдирланиши айтиб ўтилди.

ЎЗМТДП ТАШКИЛОТЛАРИДА

Партиявий ғоя ва вазифалар ТАДБИРЛАР ОРҚАЛИ АМАЛГА ОШИРИЛМОҚДА

ФАРФОНА. ЎЗМТДП Учқўприк туман кенга-ши томонидан республика Маънавият тарғи-бот маркази туман бўлими ва "Маҳалла" жам-гармиси ҳамкорлигида "Оила мустаҳкамлиги ҳамда ёш авлод тарбиясида аёллар ва ма-ҳалланинг ўрни" мавзусида хотин-қизлар иш-тирокида очик мулоқот бўлиб ўтди.

Тадбирда сўз олган ЎЗМТДП туман кенгаши Ижроия қўмитаси раиси Ш.Эшонкулов, "Ёшлар қаноти" раҳбари Н.Абдурахмонов, "Қамолот" ЕИХ вакили А.Мадррахимов, "Янгиқиллоқ" ҚФЙ раиси У.Саидов бугунги кунда мамлакатимиз-да хотин-қизларнинг ҳуқуқий манфаатларини ҳимоя қилиш, сиёсий жараёнларда фаол иш-тирокини таъминлаш ва оилалар мустаҳкам-лигини сақлаш борасида олиб борилаётган ишлар хусусида фикр юритдилар.

ЎЗМТДП Охунбобоев туман кенгаши, туман қасаба уюшмаси ҳамда республика Маънави-ят тарғибот маркази туман бўлими ҳамкор-лигида Исломобод маҳалласида бўлиб ўтган икки авлод учрашуви ҳам кўтаринки руҳда ўтди. Тадбирга пиру бадавлат отахону она-хонлар ва ёшлар, ўқитувчилар таклиф этил-ди. Тинчлик ва осойишталик, мустақиллиқни асраб-авайлаш, миллий урф-одатлар ва анъ-аналарни сақлашга ҳар бир фуқаро масъул эканлиги тадбирда алоҳида тилга олинди. Кам таъминланган, боқувчисини йўқотган

оилаларга ташкилотчиларнинг ҳомийлик ва хайрия совғалари топширилди.

НАВОЙИ. Халқимизнинг улуг айтими — Наврўз байрами муносабати билан ЎЗМТДП Хатирчи туман кенгаши томонидан шахмат мусобақаси ўтказилди. Бир ҳафта давом этган турнирда 50 нафардан зиёд шахмат ихлосмандлари ўзаро куч синашди. Мусо-бақа қатнашчиларининг маҳоратини партия туман кенгаши Ижроия қўмитаси раиси Н.Жа-лилов, "Шоҳруҳ" шахмат клуби раиси Б.Ута-нов, туман газетаси бош муҳаррири А.Ҳоси-нов, спорт усталари Ж.Иноятов ва Ҳ.Райи-мов баҳолаб бординлар.

Турнир якунига кўра ўрол Қозоқов I ўринни қўлга киритган бўлса, II ва III ўринлар Очил Аҳадов ва Абдуқодир Жалоловга насиб этди. Ғолиблар ЎЗМТДП туман кенгаши томонидан қимматбаҳо совғалар билан тақдирландилар.

ЖИЗЗАХ. ЎЗМТДП "Аёллар қаноти" мақсад вазифалари билан хотин-қизларни таништи-риш мақсадида партия сафидаги олина ва депутат аёллар иштирокидаги тадбир ЎЗМТДП Янгибод туман кенгаши томонидан ташкил этилди. Унга тумандаги МФЙ, ҚФЙ ва бошқа бир қатор ташкилотларда фаолият юритаёт-ган хотин-қизлар таклиф этилиб, партия дас-турий вазифалари, олиб борилаётган амалий ишлар хусусида тўлиқ маълумотлар берилди.

ПАРТИЯ ҲАЁТИ

(Давоми.
Боши 1-бетда)

Ўзбекистон “Миллий тикланиш” демократик партиясининг Олий Мажлиси Қонунчилик палатасидаги фракцияси, Марказий Кенгаши Ижроия қўмитаси, Республика Маънавият тарғибот маркази ҳамкорлигида ўтказилган илмий-амалий анжуманда ҳам “Баркамол авлод йили” Давлат дастури доирасида амалга оширилаётган ишлар, хусусан соғлом ва баркамол авлод тарбияси билан боғлиқ бўлган муҳим масалалар муҳокама этилди.

Тадбирни Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси Спикери ўринбосари, ЎзМТДП фракцияси раҳбари Улуғбек Мухаммадиев олиб борди.

Дарҳақиқат, бутун юртимизда фарзандларимизнинг нафақат жисмоний ва маънавий соғлом ўсиши, балки уларнинг замонавий билимлар, юксак интеллектуал салоҳиятга эга шахс бўлиб улғайишлари учун зарур барча шароитлар яратилган. Айниқса “Баркамол авлод йили” муносабати билан қабул қилинган Давлат дастурида ёшларнинг маънавий оламини болаликдан эзгу ва бунёдкор ғоялар асосида шакллантириш ва камол топтириш масалаларига алоҳида эътибор қаратилган. ЎзМТДП ҳам ўз Дастурида ёшлар масаласига алоҳида урғу бериб, ёш авлодни миллий, маънавий, тарихий қадриятларимизга ҳурмат руҳида ва ўтмиш меросимизнинг ҳақиқий вориси, замонавий билимлар эгаси қилиб вояга етказиш, уларни маънавий-ахлоқий таҳдидлардан ҳимоя қилиш, шунингдек, юксак маънавият, ахлоқли, эркин ва масъулиятли комил инсонни тарбиялашни асосий вазифа сифатида белгиланган.

Таъкидлаш жоизки, ҳозирги мураккаб ва таҳликали замонда миллий ўзлигимиз, азалий қадриятларимизга ёт ва бегона бўлган турли хил ҳуружлар, фарзандларимиз онги ва қалбини эгаллашга қаратилган ғаразли интилишлар тобора кучайиб бормоқда. Партия томонидан ўтказилаётган ушбу анжуман мақсаднинг аҳамиятини томони ҳам соғлом ва баркамол авлодни тарбиялашда уларни четдан қириб келаётган ҳар хил зарарли таъсирлардан, шунингдек, “оммавий маданият” нибоби остидаги таҳдид ва хатарлардан асраш масалаларига кенг жамоатчилик фикрини яна бир бор қаратиш, бу борада ҳалқимизни ҳушёрликка чақириш, шунингдек, ушбу масалада ЎзМТДП олдида турган вазифаларни анжуманда билдирилган таклиф ва мулоҳазалар асосида яна бир бор аниқ белгилаб олишга қаратилганлигидир.

Табиийки, соғлом авлод деганда барчамиз биринчи навбатда соғлом наслини тушунамиз. Анжуманда ўсиб келаётган ёш авлод келажаги билан

бевосита боғлиқ муаммо, яъни Тожикистон алюминий заводнинг фаолияти натижасида Сурхондарё вилоятида юзага келган мураккаб экологик вазият борасидаги ЎзМТДП позицияси иштирокчилар эътиборини тортди.

Ушбу масала муҳокамаси чоғида фракция аъзолари вилоятнинг Деннов, Узун ва Саросиё туманларида юзага келган экологик вазиятга кенг тўхталдилар. Таъкидланганидек, Тожикистон алюминий заводнинг мазкур туманлар табиатига, аҳоли соғлигига таъсири узоқ вақтдан буюн давом этиб келмоқда. Ва ўтган давр мобайнида Ўзбекистон ва Тожикистон давлатлари томонидан атроф-муҳитнинг ифлосланиш даражасини

далар нафақат одамлар соғлигига, балки бутун атроф-муҳитга, деҳқончилик ва чорвачиликка ҳам жиддий зарар етказаётди. Тадбир иштирокчилари заводнинг айниқса, туғилажак ва ҳали мурғак ёшдаги болалар саломатлигига кўрсатаётган зарарли таъсирига алоҳида тўхталдилар. Бугунги кунда ушбу ҳудудлардаги мактабларда таълим олаётган ўқувчиларда камқонлик ва бошқа касаллик турлари аниқланган. Туғилаётган болаларда эса туғма ногиронлик кузатилмоқда.

Бу борада фракция раҳбари У.Мухаммадиев фикр билдирар экан, жумладан шундай деди:

— ЎзМТДП фуқаролар саломатлиги, ватанимизнинг гуллаб-яшнаши,

ялпи йиғилиши кун тартибига олиб чиқиш, парламентнинг нуқтаи-назари ҳамда ҳал қилиш чора-тадбирлари бўйича дастур ишлаб чиқиш лозим.

Анжуманда ЎзМТДП МК Ижроия Қўмитаси раиси А.Турсунов сўзга чиқиб, партия ва унинг фракцияси экологик хавфсизлиқни, айниқса миллатнинг соғлиги ва генофондини ҳимоя қилиш, хусусан, юртимиз, миллатимиз эртаси билан дахлдор бўлган ва соғлом авлодни тарбиялашда ўта муҳим ўрин тутадиган масалалар юзасидан мамлакатимиз миллий манфаатларидан келиб чиқиб изчил фаолият олиб бориши зарурлигини алоҳида таъкидлади.

Баркамол авлод масаласида яна бир муҳим жиҳат борки, бу — ёшлар

гиланади” деган фикрлар ҳам ушбу масаланинг нечоғли долзарб эканлигини намойён этади.

Афсуски ҳозирги вақтда фарзандларимиз кўпинча хорижда ишлаб чиқарилган, бизнинг миллий табиати-мизга йироқ бўлган ўйинчоқ ва кўғирчоқларни ўйнаб улғаймоқда.

Анжуманда сўз олганлар болалар учун тайёрланган кино, мультфильм ва ўйинчоқларнинг миллий менталитетимизга мос бўлишининг ижтимоий-тарбиявий аҳамияти, уларнинг маънавий мезонлари ҳамда болалар руҳиятига таъсири ҳақида атрофлича баҳс-мунозара юритдилар. Бундай салбий ҳолатларга барҳам беришда миллий қадриятларимиз асосида ўйинчоқ ва кўғирчоқларни ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш, уларда миллий қаҳрамонларимиз, ўзбек халқ эртаклари персонажлари, миллий армия-миз аскар ва зобитлари қиёфасини, халқимизнинг кўп асрлик бой ва бетақдор эстетик, маънавий-маърифий меросини акс эттириш долзарб масалалардан бири эканлиги алоҳида таъкидланди. Жумладан, бунёдкорликка ундовчи турли компьютер ўйинлари, тарихий ёдбаларимиз ва юртимиз-

дий ва маънавий шарт-шароитларни яратиш бўйича кенг қўламли чора-тадбирлар амалга оширилганлиги эътироф этилди. Таъкидланганидек, қатор янги-янги фильмлар суратга олиниб, уларда тарихимиз ва бугунги ҳаётимиз акс эттирилган мавзулар ёритилмоқда. Бироқ, мумтоз ва ҳозирги замон адабиёти намояндлари асарларидан унумли фойдаланган ҳолда мультфильмлар яратилмапти. Ўзбек халқ озаки ижоди, жумладан, эртақ, достонлар асосида яратилган санок-ли мультфильмларни ҳисобга олмаганда, бадий жиҳатдан юқори савияли, қизиқарли, болани ўзига торта оладиган маҳсулотлар деярли йўқ ҳисоби. Бу борада боланинг ёши, дунёқарashi, ахборотни қабул қилиш ҳолатини унутмаслик, болалар адабиёти, мусиқиси ва қўшиқчилардан кенг фойдаланиш даркорлиги, хусусан, мультфильмларга овоз бериш жараёнида сунъий равишда катталарнинг эмас, истеъдодли болаларнинг маҳоратидан фойдаланиш, сўзларни адабий тил қоидалари асосида тўри ва аниқ талаффуз қилишга эътибор қаратиш лозимлиги муҳим жиҳат сифатида тилга олинди.

Тадбирда иштирок этган Республика Хотин-қизлар қўмитаси, “Ўзбек-кино” миллий агентлиги, Халқ таълими вазирлиги, Давлат Божхона қўмитаси, “Хунарманд” уюшмаси, “Оила” илмий – амалий маркази, “Маҳалла” жамғармаси, “Камолот” ЎИХ каби бир қатор давлат ва нодавлат ташкилотлар вакиллари томонидан билдирилган амалий таклифлар асосида мазкур соҳани янада яхшилаш, муаммоларни ҳал этиш механизмлари ҳамда соҳага оид қонун ҳужжатларини такомиллаштириш бўйича тавсиялар ишлаб чиқилди ва тегишли қарор қабул қилинди.

Тадбир доирасида фильм ва кўғирчоқлар кўргазмаси ҳам ташкил қилинди. Халқ таълими вазирлиги мактаб-гача муассасалар ходимларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш республика ўқув-методика маркази томонидан тақдим этилган маҳсулотларни “Болалар дунёси” республика ўйинчоқлар кўргазмасида совринли ўйинларга муносиб деб топишган ўйинчоқ ва кўғирчоқлар, эртақ қаҳрамонлар образлари ташкил этди. Дидактик, ривожлантирувчи ўйин ва ўйинчоқлар, стол усти ўйинлари, спорт элементли халқ ўйинлари жиҳозлари, сюжет ролли ўйинлар ва ўйинчоқлар ўзида миллийлик ва замонавийлиқни уйғунлаштириш олгани билан иштирокчилар эътиборини тортди. Бундан ташқари кўргазмада иштирокчилар Давлат Божхона қўмитаси томонидан ноқонуний деб топишган инсон руҳиятига салбий таъсир этадиган кино фильmlар ва компьютер ўйинлари, таркибидан зарарли кимёвий моддалар бўлган, болаларда аллергия кўзгатувчи ва соғлигига салбий таъсир этувчи ўйинчоқлар билан танишдилар.

Алишер ЖУМАЕВ, ЎзМТДП фракцияси аъзоси:

— Бугун муҳокама қилинган масала ҳақиқатдан ҳам долзарбдир. Мен Сурхондарё вилоятидан сайланган депутат сифатида эътиборни ҳаётий аҳамиятга эга бўлган, бевосита ўсиб келаётган ёш авлод келажаги билан боғлиқ бир муаммага, яъни Тожикистон алюминий заводнинг фаолияти оқибатида вилоятда юзага келган мураккаб экологик вазиятга қаратмоқчиман. Мазкур корхонанинг захарли чиқиндилари ҳудудда истиқомат қилувчи аҳоли саломатлигига, айниқса, 60 фоиздан ортигини ташкил этувчи ёшлар ҳаётига жиддий хавф туғдиришмоқда.

Партиямиз фракцияси томонидан ушбу масалага принципиал муносабатимизни билдириш зарур, деб ўйлайман.

Абдурашид ТЎХТАБОВЕВ, ЎзМТДП фракцияси аъзоси:

— Сурхондарё Ўзбекистондаги бетакрор флора ва фауна, серхосил ер ресурси, ноёб табиат объектлари ҳамда доривор сув манбаларига эга бўлган вилоятлардан биридир. Тожикистон алюминий заводи бу каби барча объектларга, шунингдек, ўсимлик ва ҳайвонот оламига жуда катта ва ўрнини тўлдириб бўлмас даражада зарар келтиришмоқда. Шунинг билан бирга ушбу муаммо вилоят иқтисодининг жиддий зиён кўришига сабаб бўлмоқда. Хосил йилдан йилга пайсаиб, ер унумдорлиги йўқолиб бормоқда.

Биз дуч келаётган муаммо — ҳудудда экологик ҳолатнинг ёмонлашуви ўзбек ва тожик халқлари манфаатларига зид равишда иқтисодий фойда кўриш оқибатида юзага келган.

Улуғбек ЖАЛМЕНОВ, ЎзМТДП фракцияси аъзоси:

— Қонунчилик палатаси депутати сифатида Ўзбекистонда халқаро битим ва шартномаларнинг бажарилишини тегишли қўмиталар воситасида назорат-таҳлил қилиб бориш бўйича ташаббус кўрсатишимиз керак. Масалан, 1994 йил 17 ноябрда Ўзбекистон ва Тожикистон ўртасида тузилган шартномада асосий эътибор алюминий заводнинг салбий таъсири мавжуд бўлган ҳудудларда экологик ҳолатни юмшатиш чора тadbирларига қаратилган эди. Афсуски, Тожикистон томони шарт-

нома бандларини бажармади. Бундан ташқари, ушбу давлат экология бўйича яна кўплаб халқаро шартномалар ҳамда халқаро ташкилотларнинг чегара ҳудудлари ва аҳоли саломатлигини сақлаш борасидаги умумэтироф этилган нормаларини безътибор қолдирмоқда.

Минхожиддин ҲОЖИМАТОВ, Республика Маънавият тарғибот маркази раҳбари:

— Президентимиз Ислам Каримов “Юксак маънавият - энгилмас куч” асарида “Маънавият - инсонни руҳан покляниш, қалбдан улғайишга қорлайдиган, одамнинг ички дунёси, иродасини бақувват, иймон-эътиқодини бутун қиладиган, виждонини уйғотадиган бекиёс куч, унинг барча қарашларининг мезонидир” дея таъкидлаган эдилар. Энг муқаддас ва буюк мақсадимиз ҳам баркамол авлодни вояга етказиб, камол топтириш экан, бунда маънавият масаласини бир зум ҳам ёддан чиқармаслик лозим.

Бугун муҳокама қилинаётган мавзулар халқимиз эртаси бўлган фарзандларимиз маънавий камолоти, саломатлиги билан боғлиқлиги ва тадбир жамоатчилик эътиборини жамятиимиздаги муҳим масалаларга қаратгани билан эътиборга молик. Зеро, ким ҳам фарзанднинг захар заққумга тўлган ҳаводан нафас олишини, ногирон туғилишини, бахтсиз бўлишини, қолаверса, ёт маданиятлар таъсирига тушиб қолишини истайди? Масалага таҳлилий жиҳатдан назар ташласак, унинг таг-замирида миллат маънавиятини асрашдек теран маъно-мазмун тургани амин бўламиз. Миллий қадриятларимиз, одоб-ахлоқ мезонларига зид, ҳаддан зиёд замонавийлик, таннозлик ҳолатлари акс этган кўғирчоқлар ёки бўлмаса жангариликка даъват этадиган турли хил мультфильм қаҳрамонлари фарзандларимиз қалбидagi меҳр-шафқат, одамийлик тушунчаларига дарз етказишига бепишандлик билан қарашга ҳаққимиз йўқ.

Муҳаббат РАСУЛОВА, психология фанлари номзоди:

— Анжуман мавзуси бевосита ўйинчоқлар ҳақида борар экан, бу бизни фарзандларимиз маънавияти, камолоти ҳақида жиддий ўйлашга мажбур этади. Чунки, боланинг ҳаётида ўйинчоқ ва кўғирчоқларнинг аҳамияти бекиёс бўлиб, бу улар-

халқ турмуш фаровонлигини ошириш ва мамлакат миллий манфаатларини ҳимоя қилиш борасидаги ҳар қандай муаммо ва масалаларга миллий қадрият сифатида қарайди. Қолаверса, фракция муҳокама қилаётган ушбу масала тўғрисида “Баркамол авлод йили” Давлат дастурини амалга ошириш билан ҳамохандир. Чунки Ўзбекистон ҳудудига туташ бўлган Турсунзода шаҳридаги Тожикистон алюминий заводнинг вилоят экологияси ҳамда одамлар саломатлигига таҳдиди бевосита аҳоли генофонди билан боғлиқ.

Бундай хавф-хатарлар шак-шубҳасиз, ҳудуддаги аҳоли манфаатларига таъсир этувчи бошқа муаммоларга ҳам олиб келади. Шунинг учун ушбу масалани Қонунчилик палатасининг

римизнинг маънавий оламида бўшлиқ вужудга келмаслиги учун уларнинг қалби ва онгида соғлом ҳаёт тарзи, миллий ва умумийлик қадриятларга ҳурмат-эҳтиром тўғрисида болалик пайтидан бошлаб шакллантиришдир. Ушбу масала анжуман кун тартибидан жой олиб, у ишчанлик руҳида муҳокама қилинди. Айтиш жоизки, бу жараёнда кино, мультфильм ва ўйинчоқларнинг ўрни ва аҳамияти бекиёс. Президентимизнинг “Юксак маънавият - энгилмас куч” китобидаги “Гўдакнинг улғайиб касб танлаши, келажақда қандай йўлдан бориши, ўзининг ҳаёт тарзини қандай ахлоқий-маънавий асосларга қуриши ҳам, ҳеч шубҳасиз, унинг болалиқда қандай ўйинчоқлар билан ошно бўлиб ўсгани билан бел-

даги замонавий муҳташам иншоотлар, ўзимизда чиқарилаётган автомобилларнинг моделларини болаларнинг ёши ва дунёқарashiга мос қилиб яратиш муҳим аҳамият касб этади. Бу аввало болаларнинг билим ва дунёқарashiни шакллантириш, нутқ маданияти, улар қалбидa бир-бирига меҳр-оқибатли, муруватли бўлиш тўғрисида ўстириш, энг муҳими, ёш авлод онгида миллий маънавиятимиз ҳақида муайян тасаввур уйғотиб, халқимиз турмуш тарзи ва менталитетига ёт бўлган ғояларга қарши иммунитетни ҳосил қилишга хизмат қилиши сўзга чиққанлар томонидан алоҳида таъкидланди. Шунингдек, анжуманда истиқлол йилларида миллий кинематографияни ҳар томонлама ривожлантириш ва бу борада зарур барча мод-

ланган 200 дан ортиқ қонунбузарлик ҳолатида қиймати 186 млн. сўмдан зиёд салкам 280 минг донa сифати кафолатланмаган болалар ўйинчоқларининг ноқонуний олиб қирилишига чек қўйилди.

Таъкидлаш жоизки, жорий йилнинг дастлабки чораги давомида божхоначилар томонидан аниқланган салкам 60 та қонунбузарлик ҳолатида 38 млн. сўмдан ортиқ қийматдаги сифати кафолатланмаган ва божхона расмийлаштирувини тасдиқловчи ҳужжатлари бўлмаган 60 минг донa турли ўйинчоқлар мусодара қилинди.

Абдуфур МАМАТОВ, ЎзМТДП фракцияси аъзоси:

— Ёшларни ватанпарварлик, миллий ғоя ва умуминсоний қадриятларга содиқлик, халқимиз тарихи билан фахрланиш ва буюк келажаққа ишонч руҳида тарбиялаш партияимизнинг устувор вазифасидир.

Санъатининг ўзига хос бир йўналиши борки, бу соҳа мафкуравий курашлар авж олаётган бир пайтда ёш авлод тарбияси, маънан ва жисмонан баркамол бўлиб вояга етишида муҳим аҳамият касб этади. Бугунги тадбирда кичкинтой томошабинлар эътиборига ҳавола этилаётган мультфильмларнинг сифати ва савиясига эътибор қаратилаётгани ҳам бежиз эмас. Сир эмаски, мультфильмлар мавзуси ўзига хослиги билан нафақат вояга етмаган ёшларни, балки катталарни ҳам ўзига тортади, маънавий савиясининг юксалишига, дунёқарashiнинг кенгайишига таъсир кўрсатади. Телеэкранларимизда намоий этилаётган мультфильмларга шу нуқтаи назардан баҳо берадиган бўлсак, улар бу мезонларга қай даражада жавоб беришти, ҳали ақлини йиғиб олмаган болалар экранларда нимани томоша қиларди деган саволлар туғилади. Масалага ана шу жиҳатдан ёндашганда эса блокбастерларни, бир курул билан қанчалар одамларни қириб ташлайдиган “қаҳрамонларни”, қонхўр ваҳшиларни, энг замонавий куруллар, ҳарбий техникаларнинг намоийиши ўзида қамраб олаётган мультфильмларни кўриб улғайётган фарзандларимиз руҳияти ва маънавиятидан хавотирга

тушмасдан иложи йўқ. Бу эса миллий ўзига хослигимиздан келиб чиққан ҳолда мультфильмлар яратиш ишларини кечиктириб бўлмаслигини аналтади.

Шу ўринда, халқимиз урф-одатларига, ахлоқий қадриятларига зид бўлган ва хорижда ишлаб чиқарилган кўғирчоқларни мамлакатимизга олиб кираётган “тадбиркорлар” фаолиятини жиддий танқидий таҳлил қилиш масаласи жиддий тус олаётганлигини таъкидлаш лозим. Чунки улар халқ ва юрт манфаатларидан ўз моддий манфаатларини устун қўйиб, миллатимиз келажагига болта ураётганликларини ҳис қилаётгилармикан? Нега улар халқимизнинг маънавий талабларига мос кўғирчоқлар ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш ўрнига, ҳамон хорижнинг зарарли маҳсулотлари орқасидан фойда қўришни афзал билишяпти? Ижтимоий қатлами асосан тадбиркорлардан иборат бўлган ЎзЛи-Деп бундай хатти-ҳаракатлар учун нега масъулият сезмаяпти?

Мухтабар АЛИМТАЕВА, Юнусобод тумани 301-МТМ мудраси:

— Ақли, билим, меҳнатсевар ва иймон-эътиқодли фарзанд нафақат ота-онанинг, балки бутун жамятининг катта бойлигидир. Болалар тарбиясида ўйинчоқларнинг ўрни бениҳоя катта. Болалар табиатидаги қизиқувчанлик, тақдир қилишга мойиллик уларнинг ўйинчоқлардан биз ўйлагандан-да кўп нарсани ўрганишга олиб келади. Кўп ҳолларда ота-оналар фарзандларини ўзи билан ўзини банд этиш мақсадидагина ўйинчоқлар олиб берадилар. Лекин унинг бола дунёқарashi, тарбиясига қандай таъсир этишини ҳеч қачон эътибордан четда қолмаслиги керак. Уни танлашда бола ёшига мос, ақлий, жисмоний, руҳий ва маънавий жиҳатдан шаклланишига ижобий таъсир кўрсатиши ва экологик соф бўлишига аҳамият бериш зарур.

Тадбирда ташкил этилган кўргазмада намоийш этилган эртақ қаҳрамонлари, ўйинчоқ ва кўғирчоқлар миллийликка уйғунлашгани, бежиримлиги, сифати билан эътиборни тортди.

“Milliy tiklanish” мухбирлари Гулбаҳор УМУРЗОҚОВА,
Дилноза ҲАЙИТОВА, Абдор УМАРКУЛОВ ёзиб олди

ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ ҲАЁТ

ТАЪЛИМ

(Давоми.
Боши 1-бетда)

Абу Райхон Беруний, ибн Сино, Маҳмуд Хўҷандий, Аҳмад Хоразмий, Аҳмад Найсапурий каби оламга машҳур олимлар фаолият юритган, астрономия ва математика, геометрия ва география, кимё ва тиббиёт, фалсафа ва адабиёт ривожига катта ҳисса қўшган мазкур марказни ўзбек халқининг ақлий салоҳияти имкониятлари ва даражасининг яққол тасдиғи, дейиш мумкин. Шунингдек, турли асрларда ижод қилган Мусо Хоразмий, Аҳмад Фаргоний, Исмоил Бухорий, Имом Термизий, Абу Наср Форобий, Исмоил Жўржоний, Маргиноний, Замахшарий, Мирзо Улуғбек каби таниқли олимлар ўз кашфиёту асарлари билан ўзбек халқини дунёга танитгани, улар қолдирган мерос халқаро ҳамжамият томонидан умумжаҳон цивилизациясига қўшилган улкан ҳисса сифатида эътироф этилаётгани ва юқори баҳоланаётганлигининг бевосита шохиди бўлиб турибмиз.

Мамлакатимизда, айниқса, мустақиллик даврида фарзандларимизнинг нафақат жисмоний ва маънавий жиҳатдан соғлом ўсиши, балки энг замонавий интеллектуал билимларга эга бўлиши, уйғун ривожланган инсонлар бўлиб ўлгайиши, XXI аср талабларига тўлиқ жавоб берадиган том маънодаги баркамол авлод сифатида воёга етиши учун барча имконият ва шароитлар яратилишига алоҳида эътибор бериб келинмоқда. Айниқса, 2010 йилнинг "Баркамол авлод йили" деб эълон қилинганлиги муносабати билан қабул қилинган Давлат дастурида болалар, ўсмирлар ва ёшларни баркамол қилиб воёга етказиш учун амалдаги норматив-ҳуқуқий базани инвентаризация қилиш, Ўзбекистон Республикасининг "Ахборот-ресурс марказлари ва кутубхона фаолияти тўғрисида"ги Қонуни лойиҳасини ишлаб чиқиш, замонавий талабларни ҳисобга олган ҳолда ахборот-кутубхона фаолиятини янада такомиллаштириш, ўсиб келаётган авлоднинг интеллектуал эҳтиёжларини қондиришга йўналтирилган ахборот-ресурс марказлари ва кутубхона фаолиятини янгидан ташкил этиш, унинг фаолият кўрсатиши ва ривожланиши соҳасидаги муносабатларни тартибга солиш, ахборот технологиялари базасида китобхоналарга, биринчи навбатда ўқувчи ва талабаларга ахборот-кутубхона хизмати кўрсатишни ривожлантириш, электрон каталоглар, библиографик маълумотлар базасини тузиш, мамлакатнинг йўл-ма электрон кутубхона каталогини яратиш каби масалаларга алоҳида эътибор қаратилади.

Дастурда, шунингдек, жисмоний тарбия ва спорт, айниқса, болалар спортини янада ривожлантириш, ҳар қайси шаҳар ва қишлоқда давр талабига жавоб берадиган спорт мажмуаси ва стадионлар бунёд этиш, уларни замонавий спорт анжомлари, юқори малакали спорт устозлари ва мураббийлар билан таъминлаш масалалари кенг ўрин олган. Шу ўринда Юртбошимизнинг бевосита раҳбарлигида таълим тизими ва спорт соҳасини ривожлантириш борасида олиб борилаётган ислохотлар бугунги кунда ўз самарасини бераётганлиги ҳар бир юртдошимизга чексиз ифтихор бахш этаётган.

(Давоми.
Боши 1-бетда)

Ўзбекистон Республикасида бола ҳуқуқлари ҳимоясига оид халқаро ҳуқуқий ҳужжатларга қўшилишга алоҳида аҳамият берилмоқда. Жумладан, Халқаро Мехнат Ташкилоти томонидан 1973 йил 26 июнда қабул қилинган «Ишга қабул қилишнинг энг кичик ёши тўғрисида»ги Конвенцияни 2008 йил 4 апрелда, 1999 йил 17 июнида «Болалар меҳнатининг оғир шакллари таъқиқлаш ва йўқ қилишга доир шўшилинч чоралар тўғрисида»ги Конвенцияни 2008 йил 8 апрелда, БМТнинг «Трансмиллий уюшган жиноятчиликка қарши Конвенциясини тўлдирувчи одам савдосининг, айниқса, аёллар ва болалар савдосининг олдини олиш ҳамда унга чек қўйиш ва унинг учун жазолаш ҳақида»ги протоколлар 2008 йил 8 июлда ратификация қилинган ҳамда 2008 йил 11 декабрда «Бола ҳуқуқлари тўғрисида»ги Конвенцияга, «Болалар фоҳишабозлиги ва болалар порнографиясига тааллуқли факультатив протокол»га, шунингдек, «Болаларнинг қуроли моҳароларда иштирокига тааллуқли факультатив протокол»га 2008 йил 12 декабрда қўшилди.

Ўзбекистон «Бола ҳуқуқлари тўғрисида»ги Конвенцияни бажариш юзасидан миллий маърузаларни 1999, 2005 ҳамда 2010 йилда БМТнинг Бола ҳуқуқлари бўйича кўмитасига тақдим этган. Таъкидлаш жоизки, мамлакатимизда доимий равишда болалар ва ёшларга оид қонунчиликни такомиллаштириш, уларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ҳамда баркамол ривожланиши учун барча шарт-шароитларни яратиш борасида амалий ишлар қилинмоқда. Жумладан, 2008 йил 7 январ-

Баркамол авлод Буюк келажак омили

лигини алоҳида эътироф этиш лозим.

Бу айниқса, ёшларимизнинг фан, таълим, спорт, музика ва бошқа соҳаларда эришяётган ютуқларида яққол намойён бўлмоқда. Президентимизнинг 8 март куни муносабати билан мамлакатимиз хотин-қизларига йўллаган табриғида таъкидланганидек, ёшларимиз фақат охириги уч йил ичида халқаро фан олимпиадаларида 41 та медалга сазовор бўлишган, музика соҳасида эса 273 нафар ёшларимиз ўзларининг тенгсиз эканликларини бутун дунёга намойён этишган. Шунингдек, 1464 нафар спортчимизнинг глобаль шохсупасига кўтарилгани бу борада олиб борилаётган ишларимиз кўлами нақадар кенглигининг яққол исботидир. Зеро, "Таълим тўғрисида"ги Қонун, Қадрлар тайёрлаш Миллий дастурининг амалиёт ва ҳаётга изчил татбиқ этилиши туфайли таълим тизимининг ҳуқуқий негизи мустаҳкамланди, таълим муассасаларининг моддий-техника базаси замон талаблари даражасига кўтарилди ва таълим сифатини ошириш бугунги куннинг энг муҳим масаласига айланганлигини алоҳида эътироф этиш лозим.

Дунёнинг қўллаб-қувватлашлари мольвий-иқтисодий инқироз қамраб олган бир даврда юртимизда жорий йилни "Баркамол авлод йили" деб эълон қилиниши ҳамда мамлакат бюджетининг салкам 60 фоизи ижтимоий соҳага, шу жумладан таълим ва соғлиқни сақлаш масалаларига йўналтирилганлиги яна бир бор келажакимиз бўлган ёшлар тарбияси ва тақдирини мамлакатимизда устувор даражага кўтарилганлигидан далolat беради. Дастурда, шунингдек, барча даражадаги таълим муассасаларининг моддий-техника базасидан фойдаланишни тартибга соладиган норматив-ҳуқуқий асосларни ишлаб чиқиш, таълим муассасаларининг моддий-техника базасини мустаҳкамлашни таъминлаш, сифатли ўқув жараёни ҳамда болалар ва ёшлар тарбияси учун таълим объектлари, жиҳоз, ин-

вентарларни сақлаш ва улардан самарали фойдаланишни рағбатлантириш чора-тадбирларини белгилловчи идораларро ҳужжатлар қабул қилиш кўзда тутилмоқда.

Иқтисодийётнинг реал секторлари ва ижтимоий соҳада мутахассислар талаб қилинишига мувофиқ ўрта махсус, касб-хунар таълими касблари ва мутахассисларини тайёрлаш, шунингдек, олий таълим йўналишлари ва мутахассисликларини тақомиллаштирилган классификаторларини тасдиқлаш, давлат таълим стандартлари, ўқув дастурлари ва ўқув-методик адабиётларни тақомиллаштиришга асосий эътибор қаратилмоқда. Яна шунини таъкидлаш жоизки, ўрта махсус, касб-хунар ва олий таълим олган мутахассислар тайёрлаш миқдори ва ихтисослашуви иқтисодиёт тармоқлари ва соҳаларининг истиқболдаги эҳтиёжлари билан боғлиқ бўлишни таъминлаш кун тартибининг асосий масаласига айланмоқда.

Дастурда янгиланган давлат таълим стандартлари ва махсус дастурларга мувофиқ 2010-2011 ўқув йилида умумтаълим мактаблари учун 491 номдаги, академик лицей, касб-хунар коллежлари учун 345 номдаги ва олий таълим муассасалари учун 180 номдаги янги авлод дарслик ва ўқув қўлланмалари ишлаб чиқиш, нашр этиш мўлжалланган.

Бугунги кунда республикаимизда 9 минг 772 та умумий ўрта таълим муассасаси, 1508 та касб-хунар коллежи, шу жумладан 138 та академик лицей ҳамда 68 та олий ўқув юрти фаолият кўрсатмоқда ва уларда таҳсил олаётган ўқувчи ва талабалар сони 6 млн. 680 мингдан ортиқроқни ташкил этмоқда.

Миллий Дастурда белгиланган вазифалардан келиб чиққан ҳолда, республика миқёсида янги ўрта махсус, касб-хунар таълими тизимини шакллантирилди, унинг улкан моддий-техника базасига асос солинди. Бугунги кунда ёшларимиз белгиланган 242 та йўналишдан 217 таси бўйича касб эгаллаш имкониятига

эга бўлмоқдалар.

Таълим тизимининг алоҳида бўғини бўлган олий таълим муассасалари олдида бозор муносабатлари талабларига жавоб бера оладиган сифатли ва малакали кадрлар тайёрлаш, ўқитиш сифатини яхшилаш, замон ва халқаро талабларга жавоб берадиган дарслик ва ўқув қўлланмалари билан таъминлаш, умумий ўрта ҳамда ўрта махсус таълим муассасаларига ўқув-услубий жиҳатдан, шунингдек, дарслик ва ўқув адабиётлари яратишда амалий ёрдам бериш каби долзарб масалалар турибди.

2010 — Баркамол авлод йилини фарзандларимиз салоҳиятини янада ошириш, том маънодаги баркамоллик белгиларига эга, яъни жисмонан соғлом, ақлан ва маънан етук, дунёвий илмларни эгаллаш даражаси ва мутахассислиги бўйича ҳеч бир дунё мамлакатлари ёшларидан кам бўлмаган авлодни шакллантиришга қаратилган навбатдаги муҳим қадам сифатида баҳолаш лозим.

Баркамол авлоднинг асосий белгиси бўлган бундай ёшлар ва мутахассисларни тайёрлашда айниқса, олий ўқув юртлири профессор-ўқитувчиларининг меҳнати алоҳида ўрин тутишини ёддан чиқармаслик лозим. Гап модомики, жойларда таълим муассасаларининг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш, спорт иншоотларини қуриш ва фойдаланишга топириш бўйича амалга оширилган ва режалаштирилаётган ишлар тўғрисида борар экан, албатта, мазкур иншоотлардан фойдаланиш даражаси қандай, ҳамма жойда ҳам улардан етарли даражада фойдаланилганими ёки улар бугунги кун талабларига жавоб бера оладими, деган табиий савол туғилади. Президентимиз томонидан бот-бот таъкидланадиган бу масала олиб бораётган ишларимизга баҳо бериш учун муҳим жиҳат эканлигига алоҳида эътибор қаратиш керак.

Парламент сўрови ва назорати самараси ҳамда таъсирини кучайтириш учун таълим муассасалари моддий-техника базасини сақлаш, улардан самарали фойдаланиш, янги авлод дарсликлари, ўқув қўлланмалари, электрон дарслик ва манбалар билан таъминлаш, янги педагогик технологияларни жорий этиш, мультимедиа дастурларини жорий қилиш ҳолати, юқори малакали профессор-педагог кадрлар билан таъминлаш ҳамда битирувчиларни ишга тайинлаштириш даражаси, магистрлик даражасини эгаллаган мутахассисларнинг олий ўқув юртиридан кейинги ҳолати, болалар ва ўсмирларнинг спорт билан оммавий шугулланиши, спорт иншоотларининг спорт ускуналари, инвентарлар, малакали мураббийлар, таълим муассасаларини жисмоний тарбия ўқитувчилари, жумладан, хотин-қиз мураббийлар билан таъминланганлиги, спорт иншоотларидан фойдаланиш даражаси ва спорт билан шугулланиш самарадорлиги каби мезонлар асос қилиб олинса Президентимиз томонидан белгиланган дастурий вазифалар ижросини таъминлашга амалий ҳисса қўшган бўламиз.

Эркин ЮСУПОВ,
Олий Мажлис Қонунчилик палатасининг Фан, таълим, маданият ва спорт масалалари кўмитаси раиси,
ЎзМТДП фракцияси аъзоси

ҳуқуқий асосларини мустаҳкамлашга қаратилган меъёрий-ҳуқуқий базани тақомиллаштириш, амалдаги қонунчилик ҳамда меъёрий ҳужжатларга замон талабларига мос ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш вазифаси қўйилган.

Давлат дастурларида белгиланган вазифаларни амалга оширилиши натижасида болалар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш соҳасида улкан ижобий ютуқларга эришилмоқда. Шу билан бир қаторда, жисмоний ривожланишда нуқсонли бўлган ва ижтимоий хавфли гуруҳларга кирадиган болаларни аниқлаш, етим болалар, ота-онаси ёки бошқа қонуний вакилларнинг қарамоғидан маҳрум бўлган, ногирон болаларни ижтимоий ҳимоялаш, шунингдек, улар томонидан содир этилган ҳуқуқбузарликларни қўриб чиқиш, олдини олиш каби масалалар ҳам босқичма-босқич ҳал этилмоқда.

Мухтарам Президентимиз таъкидлаганларидек, «Халқаро ҳамжамият ва тараққий топан мамлакатлар қаторига кўтарилиш учун ҳаракат қилаётган жамият, биринчи навбатда, бутун унинг-ўсиб келаётган фарзандларининг ҳар томонлама баркамол авлод бўлиб ҳаётга кириб боришини ўзи учун энг улуг, керак бўлса, энг муқаддас мақсад, деб билади». Шундай экан, болалар ва ёшлар — бизнинг келажакимиз. Бинобарин, уларни ҳар томонлама баркамол бўлиб воёга етатиш борасида ҳар бири-миз масъулмиз.

Толибжон УМАРОВ,
Ўзбекистон Республикаси
Бош прокуратурасининг
Олий ўқув курслари
бошлиги, юридик
фанлари доктори

ФАОЛИЯТ

Оила — муқаддас кўргон

Оилада соғлом ижтимоий муҳитни қарор топтириш, аёллар маънавий маданиятини юксалтириш бугунги куннинг долзарб вазифалардан саналади. Албатта, ҳар бир инсон ўз оиласининг файзли, фаровон ва мустаҳкам бўлишини истайди.

Р.ХОЖИБОЕВА,
Қибрай тумани ФХД
бўлими 1-тоифали инспектори

Президентимиз Ислам Каримов оилага таъриф бера экан: «Шарқда қадим-қадимдан оила муқаддас Ватан саналган. Агар оила соғлом ва мустаҳкам бўлса, маҳаллада тинчлик ва ҳамжихатликка эришилади. Бинобарин, маҳалла-юрт мустаҳкам бўлсагина, давлатда осойишталик ва барқарорлик ҳукм суради. Зеро, оила фаровонлиги миллий фаровонлик асосидир», дея таъкидлаган эди. Шубҳасиз, оила инсоннинг дунёқараш, тасаввур ва тушунчалари, фазилатларини шакллантиради, жисмоний ва маънавий қамолотида муҳим ўрин тутлади.

Мустақиллиқнинг илк кунлариданоқ давлатимиз раҳбарининг ташаббуси ва бевосита раҳнамолигида оиланинг жамиятда тутган ўрнини янада ошириш, уни ҳуқуқий, ижтимоий, иқтисодий, маънавий-ахлоқий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш, оилада тиббий маданиятни шакллантириш, соғлом оила вуҷудга келиши учун барча ташкилий-ҳуқуқий шароитларни яратишга алоҳида эътибор қаратилди.

Ўтган давр мобайнида республикаимизда аёллар ва ўсиб келаётган ёш авлод соғлигини мустаҳкамлашга йўналтирилган чора-тадбирларнинг амалга оширилиши ўз самарасини бермоқда. Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2009 йил 1 июлдаги «2009-2013 йилларда аҳолининг репродуктив саломатлигини мустаҳкамлаш, жисмоний ва маънавий баркамол авлодни воёга етказиш бора-сидиги ишларни янада кучайтириш ва самарадорлигини ошириш чора-тадбирлари дастури тўғрисида»ги қарори аҳолининг тиббий маданияти кўтарилиши, ўз саломатлигига бўлган жавобгарлик ҳисси йилдан-йилга ошишига хизмат қилмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йил 5 июль 242-сон қарори билан тасдиқланган «Оилада тиббий маданиятни ошириш, аёллар соғлигини мустаҳкамлаш, соғлом авлод туғилиши ва уни тарбиялашнинг устувор йўналишини амалга ошириш чора-тадбирларининг мақсадли дастури»да белгиланган вазифаларни амалга ошириш мақсадида 2009-2010 ўқув йиллари давомида Қибрай тумани ўрта-махсус, касб-хунар таълими муассасаларининг 3-босқич талабаларига қатор тушунтириш ишлари олиб боришмоқда. Жумладан, «Қамолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати туман бўлими, «Оила» маркази, тиббиёт ходимлари, прокуратура, ички ишлар бўлими вакиллари билан биргаликда «Ёш оила қурувчилар мактаби» бўйича тузилган ҳамкорлик режаси асосида ҳуқуқий тарғибот ишлари олиб боришмоқда.

Таъкидлаш жоизки, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2007 йил майдаги «Ёш оилаларни моддий ва маънавий қўллаб-қувватлашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги Фармони қабул қилиниб, ёш оилалар учун уй-жой қуриш, таъмирлаш ва сотиб олиш, уй хўжалигини йўлга қўйиш, меъбел ва бошқа узок мудат фойдаланадиган ҳаётини зарур товарлар сотиб олиш мақсадида банклардан имтиёзли кредитлар оломоқда.

Шунингдек, Оила кодексига янгилик сифатида «Никохланувчи шахсларни тиббий қўриқдан ўтказиш» (17-модда) қонидаси киритилди. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йил 25 августдаги қарори билан тасдиқланган «Никохланувчи шахсларни тиббий қўриқдан ўтказиш тўғрисида»ги Низомига қўра никоҳга ариза берган ёшлар турар-жойидаги тиббий муассасадан қўриқдан ўтади. Бу ҳам турли касалликларни олдини олиш ва мустаҳкам соғлом оилани шаклланишида муҳим аҳамият касб этади.

Туман ФХД бўлимида «Ёш оила» мактаби ташкил этилган. Унда никоҳга ариза берган шахслар, ёш оилалар машғулотларда қатнашади. Бундан мақсад ҳукуматимиз томонидан берилаётган имтиёзлар билан биргаликда жамиятимизнинг ибратли оилаларидаги ўзаро ҳурмат, меҳр-оқибат, сабр-қаноатдек боқий қадриятларни ёшларимиз онгига синдиришдан иборатдир.

«Ватанпарвар»

КАСБГА ЙЎНАЛТИРАДИ

Ориф РАҲМАТ,
«Milliy tiklanish» мухбири

Мудофаага кўмаклашувчи «Ватанпарвар» ташкилоти Оқдарё тумани кенгаши тасарруфидаги спорт-техника клуби қошида 2 та спорт тўғрага, 38 та бошланғич ташкилоти бўлиб, унда туман ёшлари тажрибали мураббийлар раҳбарлигида мунтазам машғулотларда қатнашмоқда. Кенгаш ихтиёрида 9 та автотранспорт воситаси, ўқув хоналари, лаборатория синфи, кўчама тир мавжуд. Яқинда «Қамолот» ЕИХ виллоят кенгаши билан ҳамкорликда яхши шароитларда чиниқан талаба-ёшлар ўртасида биатлон бўйича виллоят мусобақаси ўтказилди. Унда туман кенгаши иштирокчилари фахрли 1-ўринни эгаллашди.

Шуни таъкидлаш лозимки, кенгаш тасарруфида 2 ойлик ва 5 ойлик автомобиль ўқув курслари ташкил этилган бўлиб, «БС» ва «В» тоифали автомобиль ҳайдовчилари тайёрланади. Ҳозир 5 та гуруҳда ўқув курслари мунтазам давом этмоқда. Толмас Исмолов, Карим Саидалимов сингари мураббийлар доимо ёшларнинг ёнида, улардан ўз маслаҳатларини аямайди.

Келажакда «Ватанпарвар» ишини янада жонлантирамиз, дейди туман кенгаши раиси Шавкат Раббонаев. Бошланғич ташкилотлар сонини янада кўпайтириб, мактаб ва коллежлар билан мустаҳкам ҳамкорликда иш олиб борамиз. Ягона мақсадимиз эса ёшларнинг ҳарбий, жисмоний тайёргарликларини кучайтириш, уларни ҳар томонлама чиниктиришдан иборат.

МАЪНАВИЯТ

АКС-САДО

«**Milliy tiklanish**» газетасининг 2010 йил 10 март сониди «Илтимос қўл телефонингизни ўчиринг» мақоласи чоп этилган эди. Унда бугунги куннинг илғор технологиясининг жамиятга, ёшларга таъсири ҳақида турли соҳа мутахассисларининг фикрлари берилгандики, бу айрим газетхонларни мулоҳаза, мунозарага тортди. Мавзунинг долзарблиги, аҳамиятли эканлигини инобатга олиб, таҳририят яна «уяли алоқа» мавзусига қайтди.

Уяли телефон

УНИНГ ИККИ ЖИҲАТИ ХУСУСИДА

Дилфуза РЎЗИЕВА,
«**Milliy tiklanish**» муҳбири

Кўчада тўпланиб олиб, нималарнидир қизиқиб томоша қилаётган бир гуруҳ мактаб ўқувчиларининг олдида бефарқ ўтиб кета олмадим. Яқинроқ бориб қарасам, у на бир китоб, на бир қизиқарли расм, балки қимматбаҳо уяли телефон. Ўртоқлари телефонига ҳавас билан қараётган болакай эса гўё бирор фандан «беш» баҳо олгандек хурсанд.

Мобиль телефонларнинг қулайлиги ва имкониятларининг кенглиги, турмушимиздаги ўрни хусусида тўхталишнинг ҳолати йўқ. Аммо кейинги пайтда унинг мактаб ўқувчилари ўртасида ҳам урфга айланган кишини ўйлангандар. Келинг, мазкур мавзу юзасидан бир мулоҳаза юритайлик. Бир қарашда уяли телефон ота-оналарнинг фарзандларидан хавотир олмасликларига, тергаб, суриштириб туришлари учун бир воситада туюлади. Бироқ, кўпинча болалар телефонни дарс вақти ўқиб қўйиш ва зарур бўлгандагина танаффус пайтида сўзлашиш кераклигини унутиб қўяди.

Тарих фани ўқитувчиси **Дилором Аҳмедова** шундай

дейди: «Аслида, ўқувчига мактабга телефон олиб келиш мумкин эмас. Чунки дарс вақтидаги телефон кўнғироғи, ундаги турли ўйинлар, мукаммал ўқувчининг ва синфдошларининг фикрини чалғитади. Буларнинг бари болада диққатни жамлай олмаслиққа, хотира ва асаб тизимининг бекарорлигига ҳамда хотиржамлик йўқолишига олиб келади. Боладаги бу каби бешаранжомлик ўқитувчининг дарс ўтишига ҳалақит беради. Шунинг учун ҳам биз бу ҳолатларни назорат қилиб борамиз ва мажлисларда ота-оналарга бундай телефонга ҳаракат қиламиз. Боланинг қўлига телефон бермасликларини сўраймиз. Энди ота-оналарнинг фикрига қулоқ тутаёлик.

Зебо Эргашева: «Икки фарзандим мактабга қатнайди. Яқинда 8-синфда ўқийдиган ўғлим телефон олиб беришимизни сўради. Лекин мен ўқитувчиларнинг ота-оналар йиғилишида айтган фикр ва тақлифлардан келиб чиқиб, ўғлимга телефон олиб бермадим. Унга устозларининг қарори тўғри эканлигини, телефон уни дарс-

дан чалғитишини, билими пазаси, келажак орзуларига эришишга салбий таъсир этишини тушунтирдим. Ўғлим бундан тўғри қабул қилди.

Манзура Худойкулова: «Ўғлим юқори синф ўқувчиси, унга оддий уяли телефон олиб берганимиз. Менимча ўқувчиларга суратга, видеога оладиган, радиоси ва яна қўллаб имкониятлари бор телефонлар керак эмас. Қолаверса, болаларнинг кундалигини текшириб боргандек, телефонларни ҳам назорат қилиб бориш зарур, деб ўйлайман.

Хўш, ўқувчининг уяли телефондан фойдаланишига рухшунос нима дейди? Келинг, социология ва психология фанлари номзоди **Илхом Дилмуродов**нинг бу ҳақдаги фикрларига қулоқ тутаёлик.

«Телефон ўқувчи психологияга салбий таъсир кўрсатади. Бола бу ёшида илм олиши, китобга меҳр қўйиши лозим. Ана шундай паллада унинг қўлидаги бу «бўюм» билим олишига бўлган иштиёқни пасайтириб, муомала маданиятини сусайтиради. Ҳаёли доим телефонда бўлиб, кўп вақтини унга қаратади. Бундан ташқари, уяли телефон тарқатилган нурлар улғайиб бораётган ҳудудда фойдаланиш таъқиқланади. Бизда ҳам бу борада ўқувчиларга тушунтириш ишлари олиб борилиши керак.

Тошкент тиббиёт академияси қулоқ, бурун, томоқ касалликлари, кафедраси доценти, тиббиёт фанлари номзоди **Шоҳимардон Ҳожжанов**нинг фикрлари ҳам бизни бефарқ қолдирмади.

«Ўспирин болалар телефондан қандай фойдаланиш кераклигига эътибор бермайди, дейди у. - Қулоғига мосламалар тақиб, эшитишлари оқибатида товушни етказиб берадиган электр тўқинлари ички қулоқ тўқималарига зарар етказиши. Бу эса эшитиш, асаб тизимининг бузилишига олиб келиши мумкин. Бу жараён катталарга нисбатан болаларга тез таъсир кўрсатади. Сабаби, бола организми ҳали тўлиқ ривожланмаган бўлади.

Шу ўринда юқоридаги фикр-мулоҳазалардан келиб чиқиб, ҳулосани сиз азиз газетхонга қолдирмади.

«Ватанпарварлик адолатли Ватанда туғилади»

Дамин ЖУМАКУЛОВ

Фарзандларининг кундалик юмушларини кузатган биз тенгиларнинг уларга ҳаваси келарди. Эрталаб апил-тапил нонушга қилиб мактабга ошпақди. Чунки кенг ва чароғон мактабда уларнинг сабоқ олишлари учун барча шароитлар мавжуд: жиҳозланган синф хонаси, спорт зали, компьютер хонаси, меҳнат дарси учун устакхона ва яна номини биз унчалик тушунмайдиган, лекин таълим олиш учун қулай бўлган бир неча хоналар.

Дарсдан сўнг «Ўқувчилар ижодиёт марказига бориб чет тилидан қўшимча машқлар ўтайди, спорт билан шуғулланади, гиламчилик, тикувчилик, тўқувчиликни ўрганади, компьютер дастурлари бўйича сабоқ олади. Уйга қайтиб бироз хордиқ чикарганидан сўнг кўчага чиқиб тенгдошлари билан футбол ёки шунга ўхшаш ҳаракатли ўйинлар ўйнайди.

Шуниси қувонарлики, улар вақтини шунчаки бекорчилик билан ўтказмайди. Уларнинг вақти бир қарасангиз аниқ бир максат йўлида дастурлаштирилганга ўхшайди. Ушбу дастур ёшларнинг ўз устиди ишлашига, жисмонан бақувват, маънан юксак, баркамол инсонлар бўлиб етишишига йўналтирилган. Бу нимадир шарофати? Уларнинг ота-оналарининг болалиги қандай ўтган?

Тонг ёришмасдан мактаб вақтига қадар мол-қўйлар далага ёйиб келинар эди, мактабга дафтар халтаси ёки тешача қўшиб олиб баҳорда дарс ўрнига далага чиқиб гўза яғна қилинарди, чопиқ чопилар, ёзда эса эшакка қанор ортиб уйдаги мол-ҳолга сомон ташиларди. Кузда ўқув йили бошла-ниши билан пахта теримига жалб этилардигу шу билан янги йил киргунига қадар ўқишдан мосуво этиларди. Қишда ўқиш. Қор қалин ёғиб совуқ қаттиқроқ бўлса, дарслар тўхтади. Бир сўз билан айтганда, бугунги ёшлар бир йилда тўққиз ой ўқиб, уч ой дам олса, бизнинг авлод уч ой қишда чала-ярим ўқиб, тўққиз ой давомидида оғир меҳнатга мажбур этилган, шўроларнинг таъбири билан айтганда эксплуатация қилинган эди.

Бу қиёсдан шундай ҳулосага келиш мумкинки, бугунги авлод кечаги авлоддан кўра уч баробар катта тезликда илм ўрганмоқда. Бу ҳисоб, вақт нуқтаи назаридан. Ўқув даргоҳлари, қўлланмалар, педагогик технологиялар қўлланиши жиҳатидан эса ундан ҳам баланд.

Истиқлолнинг дастлабки йилларидаёқ давлатимиз раҳбари ёш авлоднинг таълим-тарбия олиши сифатини ўзгартиришга эътибор қаратди. Натигада «Таълим тўғрисида»ги қонун, Қадрлар тайёрлаш Миллий дастури ва 2004 йил Мак-

таб таълимини ривожлантириш умуммиллий давлат дастури қабул қилинди. Ана шу муҳим ҳуқуқий ҳужжатларга асосланган ҳолда таълимнинг шакли тубдан янгиланишга юз тутди. Бизнинг авлод мактабда ўн йил ўқиб бирорта хунар ўрганмай чиқар ва аттестатини қўлига олганидан сўнг қаерга боришни билмай гангил қолар эди. Ҳозирги ёшлар эса тўққизинчи синфни тугатиб лицей ва коллежларда ҳам ўқишни давом эттиряпти ҳам хунар ўрганмоқда. Шу туфайли улар ўрта махсус таълимдан сўнг асосатда қолаётгани йўқ. Ўқишга лаёқати ва қизиқиши борлари таълим олишни олий ўқув юр-ларида давом эттирмоқда, хунар эгаси бўлиш билан кифояланганлар эса ишга жойлашиб, коллежда ўрганганларини амалда жорий этмоқда.

Ана шу ижобий ўзгаришларни Президентимиз Ислам Каримов Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганнинг 17 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги «Ўзбекистон Конституцияси – биз учун демократик тараққиёт йўлида ва фуқаролик жамиятини барпо этишда мустақам пойдевордир» номи маърузасида «...келажакимизнинг мустақам пойдевори айланиб бораётган таълим соҳасидаги буюк дастурларимизни ўз вақтида, узоқни кўзлаб ишлаб чиққанамиз ва

амалга оширганимиз нақадар тўғри бўлганини бутун мамлакатимиз эришган юксак марра ва натижалар яққол намоян этмоқда», дея эътироф этди.

Бинобарин, давлатимиз томонидан бугунги ёшларга таълим-тарбия олишлари, ҳар жиҳатдан камолга етишлари учун шундай шароит яратилганки, уларга қараб туриб одам «Ох, сенинг ёшлигинг менда бўлсайди», дея ҳавас қилади. Ахир, тасаввур қилинг, биз чала-чупла ўқиган дарсликларнинг мукаммаллашган янги нашрларини улар бемалол ўқимокда. Қўшимча адабиётлар, керак бўлса, марҳамат! Ўзи таълим олаётган ўқув юрти ахборот-ресурсларига мурожаат қилса бас. Уйда ҳам компьютер, интернет.

Бизнинг авлод фақат хари-таларда қўрган давлатларнинг ўқув юрларида улар масофали тизим орқали таълим оляпти, ўша юрларда илмни чарх-лаш учун ўтказилган олимпиадаларда электрон алоқалар воситасида қатнашиб совринларни қўлга киритмоқда. Ўша юрлардаги нуфузли ўқув даргоҳлари таълим олишга жалб этилиб, ўзларининг илмга чанқоқлиги, зийраклиги, одоб-ахлоқи билан таҳсинга сазовор бўлиб юртимизга қайтмоқда.

Ёшларимизнинг ана шундай ютуқларга эришишига давлат ва жамият тарафидан ҳар томонлама қулай шароитлар яратилишининг боиси келажакка тайёргарлик, жонажон юрти-сини тугатиб лицей ва коллежларда ҳам ўқишни давом эттиряпти ҳам хунар ўрганмоқда. Буни Президентимиз содда ва лўнда қилиб бундай ифода этди: «Бугун ҳеч кимга сир эмаски, биз яшаётган XXI аср – интеллектуал бойлик ҳукмронлик қиладиган аср.

Кимки, бу ҳақиқатни ўз вақтида англаб олмаса, интеллектуал билим, интеллектуал бойликка интилиш ҳар қайси миллат ва давлат учун кундалик ҳаёт мазмунига айланмаса – бундай давлат жаҳон тараққиёти йўлидан четда қолиб кетиши мукарраб.

Куни кеча фарзандларининг камолини қўриб севинчи ичига сиғмаган оддий бир деҳқоннинг гапини эшитиб қолдим. У «Ватанпарварлик адолатли ватанда туғилади» деб қолди. Албатта, у бу гапни айтганда файлсубликада даъво қилгани йўқ. Бу гап унинг юрагидан чиқди. Бу унинг замон ва Ватандан миннатдорлиги ифодаси эди.

ЭҲТИРОМ

Самарқанд қадим-қадимдан илм-фан юксак даражада тараққий этган марказлардан бири бўлиб келган. Айниқса Амир Темур ва унинг сеvimли набираси Мирзо Уллубек даврида Самарқанднинг довруғи оламга машҳур бўлиб кетди.

Муродқосим АБДИЕВ, филология фанлари доктори, профессор

Қолаверса Абдурахмон Жомий ва Алишер Навоий каби буюк мутафаккирларнинг Улуғбек мадрасасида таҳсил олишлари ҳам тарихда муҳим из қолдирган.

Албатта аждодларга муносиб авлодлар ҳам илм-маърифатнинг тараққиёти учун ўзларининг муносиб хиссаларини қўшишга муваффақ бўлишди. XX асрнинг 20-30 йилларида Абдурауф Фитрат, Улуғ Турсунов ва Воҳид Абдуллаев сингари йирик олимларнинг тақдири ҳам Самарқанд билан узвий боғланди. Ана шундай тарихий аънава йиллар оша бизнинг давримизга етиб келди ва у давом этмоқда. Тилга олинган мўътабар устозларнинг кўп қиррали ишларини давом эттириб келган шоғирдлари сирасига ўзбек тилининг ривожига бекиёс хисса қўшган олим Назар Ражабовни ҳам шараф билан тилга олиш мақсадга мувофиқдир.

Домла 1956 йилдан бошлаб, то умрининг охиригача (2002 й.) Самарқандда сермахсул ишод билан шуғулланди. У ўзидан бир олам илмий меърос қолдирди ва қўллаб етук мутахассис кадрлар тайёрлашга муваффақ бўлди.

Маълумки, олий таълим даргоҳи ҳаёти кўп қиррали ва мураккаб ҳисобланади. Бунда ёзув жараёнида банд бўлиш, илм-фан билан шуғулланиш, сиёсий-тарбиявий ишларни олиб бориш, қўллаб-қамраб ишларини бажариш, ҳуллас, тинимсиз ишлашга тўғри келади.

Бундай захматкаш ва сермахсул олимга ҳаммининг ҳаваси келарди. У кишидаги камтарлик, ширинсўзлик нафақат шоғирдларни, балки атиги бир маротаба сўхбатда бўлган инсонни ҳам ўзига жалб этарди. Бунинг педагог-олимнинг маҳорати ва ҳаётий тажрибаси десак хато қилмаган бўлаемиз.

Тилшунос олим

Илмий ишни ёзиш ва уни босмадан чиқариш ҳазилакам иш эмас, бунинг устида шоғирдларни илмий ишига раҳбарлик қилиб, фарзандларини тарбиялаш. Бир вақтни ўзида қатор мураккаб, ижтимоий аҳамиятга молик бўлган вазифалар чуқур билим, алоҳида тажриба ва бағрикенгликни талаб этадики, бу домлага ҳос хусусият эди.

Заҳматкаш олимнинг энг катта жасорати шунда эдики, у ягона советлар тили бўйича давлат сиёсати олиб борилаётган мустабид тузум даврида ўзбек тилининг ривожига муносиб хисса қўша олди. Бугунги кун нуқтаи назари билан қараганда эса бунинг ўзига ҳос катта иш, дея баҳолаш ўринли бўлади.

Шунинг учун бўлса керак шоир Олқор Дамин Назар Ражабовнинг самарали, захматкаш, меҳнатини эътироф этганча қуйидаги мисраларни битган эди:

**Бир умр тил учун фидойий жонсиз,
Ҳам улкан олимсиз, ажиб инсонсиз.
Куйлаверсам, мадҳи қўшиқ достонсиз.**

Дарҳақиқат Назар Ражабов ўзбек тилшуносларининг билимдон вақилларидан бири сифатида мамлакатимиз ва чет элда нуфузли анжуман ва кенгашларда ҳам фаол иштирок этиб келди ва ўзбек тилшунослиги фанининг ютуқларини тарғиб қилиш ишларида гайрат-шижоат кўрсатди, давлат тили қонунини рўёбга чиқаришда жонбозлик қилди.

Ўқоридидаги сингари узоқ йилларда қилинган машаққатли меҳнатнинг самараси ўлароқ олий ўқув юрлари талабалари учун «Ўзбек тили ва адабиёти» дарслиғи 2000-2001 йилларда босмадан чиқди. Ушбу дарслик эса «Йилининг энг яхши дарслиғи ва ўқув адабиёти» муаллифи (2001) танловида иккинчи ўринни эгаллаган эди.

Назар Ражабов матбуотда ҳам тез-тез ўзининг долзарб мақолалари билан иштирок этиб турарди. Ҳаёти даврида яратган илмий асарлар ҳам алоҳида аҳамият касб этади. Уларнинг 50 га яқини олимнинг қалам кучи билан яратилган. Шахсий кутубхонада сақланаётган китобларнинг айримлари қайта мутлоа қилар эканмиз, улардаги соғва-муқофот тариқасидаги ёзувларга қўллаб-қўллаб келамиз. Ёзувлар эса хилма-хил ва ажойиб.

Машҳур навоийшунос олим, академик

Алибек Рустамов ўзининг «Навоийнинг бадий маҳорати» деган ажойиб китобида Назар Ражабовнинг ҳақиқий олимлигини эътироф этиб, унга қуйидагича тавсифу баҳо берган: «Беназир олим ода-мий Назар акага муаллифдан», деб ўз дастхатини қўйган.

Домла Н.Ражабовнинг ўзаро ёзишмалари ва мактублари билан танишар экансиз, унинг Олмаота, Москва, Ленинград, Боку, Қозон, Ашхобод, Фрунзе, Бухоро, Фарғона, Нукус, Қарши, Термез, Андижон ва бошқа шаҳарларда илм-фан тараққиёти йўлида хизмат қилувчи номдор олимлар, илм-фан фидойилари билан тилшунослик, адабиётшунослик, фалсафа, тарих, бадий адабиёт каби фанларнинг кўп қиррали соҳаларида ўзаро фикр алмашув, ўзаро ёрдам ва ҳамкорликни доимий йўлга қўйганлигини, ҳоризий ва мамлакатимизнинг қўллаб-қўллаб, тарихчи, илм-фан ахллари ва иҳодкорлари билан мустақам илмий алоқада бўлганлигига гувоҳ бўласиз.

Билимдон ўзбек адабиётшуноси Жўра Ҳожиматов ўзининг ҳаётий бир рисо-ласида Назар Ражабовнинг ҳақиқий олимлиги, ҳамиша мустақил, теран фикр эгаси бўлганлиги, «адолат учун курашчи бўлишдек характери кўзга ташланиб туради. Камеб хусусиятларидан бири бу – камтарину камгалилик, сермазмунлилик, ҳозиржавобчилик. Бу хусусиятнинг барча олим аждодлар ҳам кўпроқ бўлиш-ни истарди. Чунки, фақат шу хусусиятларга инсонни беъзади. Унинг кадр-қимматини, обрўсини оширади» дея таъриф берган эди.

Дарҳақиқат, фидойий олим Назар Ражабов ўзининг самарали меҳнати орқали ўзбек тилининг тараққиётига муносиб хисса қўша олди. Олимнинг шу каби яна қўллаб-қўллаб ишлари авлодлар томонидан доимо ҳурмат билан ёдга олинади.

ХАЛҚИЖОДИЁТИ

«Гаштак» оҳанглари

Кўшиқ – қалб қатидаги қадрият. Томошабин унинг сеҳридан сел бўлиб, бутун вужуди билан оҳанглар оғушига сингиб кетади. Хонанда гўё кўшиққа кўнгил кечинмаларини қўшиб айтаётгандек. У юртга, она-заминга муҳаббат, инсонийлик, қадр-қиммат, яхшилик ва ҳалолликка ундайди, туйғуларимизни тарбиялайди. Тинглаб ўзимизни руҳан тетиклашгандек ҳис қиламиз, кўнглимиз равшанлашади ва янада баракали меҳнат қилишимизга ундайди.

Абдулла САИДОВ, Жиззах вилояти

Ғаллаорол туман маданият уйи қошида фаолият кўрсатаётган Исмат Ғафоров бошлиқ «Гаштак» фольклор-этнографик халқ ансамбли ўз репертуарларини йилдан-йилга рақс, аския ва халқ ўйинлари билан бойитиб бормоқда. Масалан, «Чавгон», «Қулоқ чўзма» ва «Хаппак» - болалар ўйини бўлиб, уддабуронлик, чақонлик ва жисмонан чинқишга, от миниб чавандоз бўлишга ундайди. Зийраклик ва зукколикни оширади. «Пола лов-лов» ва «Беш кетди» ўйинларининг ҳам рамзий маънолари бор. Унда ёшларнинг дастурхон атрофида одоб сақлаб ўтириши ҳамда кексаларга ҳурмат-эҳтироми ифодаланади.

«Гаштак» фольклор-этнографик халқ ансам-

блига 18 нафар турли касб эгалари уюшган бўлиб, улар орасида шифокор, педагог, маиший хизмат кўрсатиш ходими, ошпаз, қишлоқ хўжалик ходим, ишчи ва тикувчилар ҳам бор. Улар ўзларининг ҳар бир чиқишини маромига етказиб ижро этишга ҳаракат қилишяпти. Жумладан, «Ўзбекистоним», «Фарғона тонг отгунча», «Топмадим» каби қўллаб ашулалар мухлис-лар эътиборини қозониб келмоқда.

Ушбу халқ ансамбли ўтган йил июнь ойида Қўқон шаҳрида бўлиб ўтган Ўзбекистон халқ артисти Раҳима Мазохидова хотирасига бағишлаб фольклор жамоаларининг республика кўрик-танловида фаол иштироки учун фахрий ёрлик билан тақдирланган эди. Яқинда эса республика ҳаваскор жамоалари фестивалининг вилоят босқичида «Худудга хос энг яхши ижро» йўналиши бўйича ижро маҳорати учун Ўзбекистон Республикаси Маданият ва спорт ишлари вазирлиги ва Республика халқ ижодиёти ва Маданий-маърифий ишлар илмий-методик маркази томонидан фахрий ёрлик билан тақдирланди. Бунда, айниқса, хонанда Бахтигул Исоқова, раққоса Зухра Туробова, лапарчи ашулчилардан Умида Қурбонова, Зебо Туробова ва қизикчи Нодирбек Исматовнинг ҳар бир чиқиши мухлислар эътиборини тортди.

Шунингдек, Богарнос кўргони, «Кўкбулоқ» фуқаролар йиғини ва тумандаги 22-ва 26-умумий ўрта таълим мактабларида ташкил этилган ашула ва рақс халқ дасталари фаолияти ҳам мақтовга арзигулиқдир.

Кўшиқ – бу илоҳий кучга эга бўлган туйғу, дейди Ғаллаорол туман маданият ва спорт ишлари бўлими мудири Азамат Тўғалов. – Бу ҳар бир ижроқчидан завоқ-шавоқ билан меҳнат қилиш-ни, ўз устиди тинмай изланишни талаб этади. Бунинг масъулият билан ҳис этган ҳолда ўз репертуарларимизни бойитиб, баркамол авлод тарбиясига алоҳида эътибор бермоқдамиз.

Косонсой тиббиёт коллежи 2002 йилда қайта реконструкция қилиниб, янгича кўри-ниш ва қулай шарт-шароитга эга бўлди. Изланувчан, ташаббускор ўқитувчилари, билимга чанқоқ ўқувчилари билан ажралиб туровчи коллеж нафақат туманда, балки вилоятда ҳам алоҳида мавқега эга.

Коллеж ибрати

Сайёра ҲАЙИТБОЙ кизи, «Milliy tiklanish» мухбири, Матлуба ЗУЛФИКОРОВА, коллеж ўқитувчиси

Бугунги кунда коллежда 2000 дан ортиқ талаба «даволаш иши» ва «ҳамширалик иши» бўйича таълим олмақда. Уларга бой тажриба ва малакага эга 190 нафар ўқитувчи билим бермоқда. 53 та фан кабинети – ўқув машғулот хоналарининг деярли барчаси давлат таълим стандарти талаблари асосида энг сўнгги русумдаги ўқув жихозлари билан таъминланган. Шунингдек, замонавий ўқувчилар турар-жойи, ошхона талаба-ёшлар хизматида. Исталган китоб ёки маълумот олиш имконияти мавжуд. 47800 та китоб фондига эга ахборот-ресурс маркази талабаларнинг энг гавжум, семимли масканига айланган. Япониянинг «Jeika» компаниясининг тиб-

бий асбоб-анжомлари билан жиҳозланган «ҳамширалик парварishi» тренинг залида бўлажак тиббиёт ходимлари тиббий муолажаларни бажариб, амалиётдан сабоқ олишади.

Коллежда изланувчан, шу билан бир қаторда касбига фидойи ўқитувчилар хизмат қилади. Аҳамиятлиси, уларнинг иши нафақат вилоятда, балки республикада оммалаштирилган бўлиб, жумладан, Ш.Қамбарова, М.Азизов, И.Эшонов, Г.Бозорова, Д.Қаюмова ва Р.Махмудова томонидан яратилган илмий адабиёт, ўқув дарсликларидан барча тиббиёт коллежларида кенг фойдаланилмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги

ТАНЛОВ

Либосларда миллийлик мужассам

Мамлакатимизда ёшларни касб-хунарга йўналтириш борасида амалга оширилаётган ислохотлар ўз самарасини бермоқда. Буни ёшларнинг барча соҳалардаги фаолиги ҳам исботлаб турибди. Бунда мамлакатимизнинг барча гўшаларида барпо этилаётган касб-хунардан коллежлари қатори турли ўқув марказларининг ҳам муносиб ўрни бор. Хусусан, Марказий офицерлар саройи қошидаги бичиш-тиқиш ўқув марказида ярим асри республикамизнинг турли ҳудудларидан келган қизларга бичиш-тиқиш сирлари пухта ўргатиб келинмоқда. Ушбу марказ ҳар йили баҳор ойида ўз ишларини сарҳисоби сифатида ўқувчилар яратган либослар намойишини ўтказиб келади. Аънанга мувофиқ уч кун давомида Марказий офицерлар саройида ўқув маркази ўқувчиларининг ижодий ишлари намойиш этилди. Унда тўрт юздан ортиқ ўқувчи ўзи яратган либослар билан иштирок этиб, шундан 15 нафари энг яхши коллекциялари учун тақдирланди.

– Танловда асосий эътибор яратилган либосларнинг миллийлигига қаратилди, – дейди Марказий офицерлар саройи қошидаги бичиш-тиқиш ўқув маркази ўқитувчиси Нозима Ахорова. – Бунда иштирокчилар ўз фаолигини, иқтидор ва истеъдодини яна бир бор намойиш этиш имконига эга бўлишди. Марказни битирган ўқувчилар модельер-дизайнер мутахассислигига эга бўлишади. Бу эса уларнинг келгусида ўз соҳаларининг етук мутахассиси бўлиб етишишда катта аҳамиятга эга. Жорий йилда марказни ўн та битирувчи гуруҳ тамомлайди. Ҳар бир гуруҳда 30-40 нафардан ёшларимиз тахсил олишади.

Саҳнада намойиш этилаётган либосларнинг ҳар бири ўзига хослиги билан ажралиб турибди. Айниқса, атлас, адрас ва бекасма каби миллий матолардан тайёрланган либослар барчада катта қизиқиш уйғотди. Либослардаги безаклар, матоларнинг уйғунлашуви ҳам миллий, ҳам замонавийликни ўзида мужассамлаштирган.

– Ёшлигимдан тикувчиликка қизиқман, – дейди танловнинг миллий либослар йўналиши болиб Дилбар Маҳаматова. – Марказда тикишнинг барча йўналишлари мукаммал ўргатилади. Танловда атлас, адрас, бекасма матоларидан яратилган коллекциям юқори ўринга лойиқ топилди.

ТАДКИКОТ

Илмий зиёлиларимизнинг муҳим фазилати ҳамма вақт билимга, илғор илмий тафаккурнинг олдинги марраларида бўлишга интилишдан иборат. Улар янги, кам ўранилган, долзарб муаммоларни тадқиқ қилишга дадил киришиб, ўз меҳнатлари билан республикани, ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришга, инновация салоҳиятини мустаҳкамлашга муносиб ҳисса қўшмоқдалар.

Ислом КАРИМОВ

Кашфиётлар — амалиётга

Марҳамат МАТВАФАЕВА, «Milliy tiklanish» мухбири

XXI аср юксак техника ва технологиялар тараққиёти асридир. Негаки, биз кундалик ҳаётимизни электрон техника, янги технологияларсиз тасаввур эта олмаймиз.

Бунинг исботи сифатида Ўзбекистон Фанлар академияси Электроника (ЎЗРФА ЭИ) институти олимлари томонидан олиб борилаётган илмий-тадқиқот ишлари таҳсинга лойиқ. Мазкур институтида 9 та илмий лаборатория фаолият юритмоқда. Институт олимларининг олиб бораётган илмий изланишлари кўпроқ регионал долзарб муаммоларга йўналтирилган. Масалан, дунёда биринчи марта чигитни механик туқсизлантириш технологияси ишлаб чиқилди. Ҳозирги вақтда экиладиган туқсиз чигитнинг деярли ҳаммаси институти технологияси бўйича олинади. Республикадаги 40 дан зиёд туқсизлантирилган чигит тайёрлаш цехлари айнан ана шу технология ва машиналар мажмуи асосида ишланмоқда. 2005-2006 йилларда ишлаб чиқилган «УЧДМ» маркали делинтернинг 19 нусхаси экиладиган чигит тайёрлайдиган цехларга ўрнатилди. Натижада ҳар йили ўртача 9 тонна сифатли чигит республикамиз деҳқонларига етказиб берилмоқда.

Контаксиз индукцион («ДПИ-Ц») ва магнит билан бошқариладиган мембранали (ММД) қайд қилувчи мосламалар республика ун заводларида қўлланилаётган қурilmаларга мослаштирилган. Бу мослама дон оқими ва дон сифатини аниқлайди. Ҳўжалик шарномаси асосида «ДПИ-Ц» қайд қилувчи мосламанинг кичик серияси тайёрланиб, «Ўздонмах-сулолтери» корхоналарида топширилган. «Тошкент дон маҳсулотлари», «Оҳангарон дон маҳсулотлари» билан шартномалар имзоланган.

Институт Россия, МДХ ва бир қатор хорижий давлатлар билан узвий алоқа қилиб туради. ЎЗРФА ЭИда Ўзбекистон ва Германия ўртасида илмий ва техно-

логик кооперация бўйича ҳукуматлараро келишув доирасида Кайзерслаутерн, Мюнхен, Штутгарт, Оснабрюк шаҳарлари университетлари билан 4 та лойиҳа

Республикамиздаги 40 дан зиёд туқсизлантирилган чигит тайёрлаш цехлари айнан ана шу технология ва машиналар мажмуи асосида ишланмоқда. 2005-2006 йилларда ишлаб чиқилган «УЧДМ» маркали делинтернинг 19 нусхаси экиладиган чигит тайёрлайдиган цехларга ўрнатилди. Натижада ҳар йили ўртача 9 тонна сифатли чигит республикамиз деҳқонларига етказиб берилмоқда.

бажарилмоқда. Бундан ташқари, Кореянинг «HANJIN Co., LTD» фирмалари билан ҳамкорликда «SOLARTECH» номи масъулияти чекланган қўшма корхона тузилган. Бу қўшма корхона СУРП «Ангрентвметенерго» ишлаб чиқариш майдонига техник қремний ишлаб чиқаришга мўлжалланган.

Институт олимлари томонидан олиб борилаётган илмий тадқиқотлар юқори салоҳияти билан Ўзбекистондагина эмас, балки хорижий мамлакатларда ҳам эътироф этилмоқда. «Атом зарралари комплексининг қаттиқ жисм сирти билан ўзаро таъсири: янги технологиялар ва асбоблар» деб номланган иш Беруний номидаги Давлат мукофотига сазовор бўлди.

Институтда фундаментал тадқиқотлар асосида амалий ишлар ҳам олиб борилади. Яратилган янги ион-плазма технологиялари ва ноёб усул ва асбоблар ривожланган мамлакатларнинг 20 дан ортиқ патентлари билан ҳимояланган. ЎЗРФАнинг тарихида биринчи марта институтининг технологиялари ривожланган мамлакатларга, хусусан, Швейцария, Японияга лицензия асосида сотилди.

Таркибида азот бўлган органик ва биоорганик моддалар, жумладан, турли захарли ва гиёҳванд моддаларнинг жуда кам микдорини қайд қилиш ва таркибини аниқлашга имкон берувчи газ аналитик асбобларнинг янги синфи – сирт-

ЖАРАЁН

ларда иштирок этиб, ғолибликни қўлга киритаётгани, жамоада соҳага оид ислохотлар изчиллик билан амалга оширилаётганидан, энг муҳими, ўқитувчи ва ўқувчиларнинг барча жа-бҳада фаол бўлишга интилаётганидан дарак беради.

Билим масканида устоз меҳнатини қадрлаб, билими, қобилияти билан бошқа талабаларга ўрнак бўлаётган ёшлар иста-шанча топилади. Билим юрти-нинг иқтидорли талабаси Шо-ҳиста Абдуллаевани коллеж-нинг фахри деб аташ мумкин. Ўтган йиллар давомида «Кела-жак овози» мега-қўриқ танло-ви туман босқичининг ғолиби, «Зулфияномим қизлари» қўриқ-танловида «Ёшлар саломатли-гини мустаҳкамлашда овқатла-нишнинг ўрни ва аҳамияти» лойиҳаси билан республика босқичида қатнашиб, «Жона-жон Ўзбекистоннинг доно қизи» номига сазовор бўлгани, Амир Темури қўриқ-танловида тайёр-ланган реферат илмий иши-нинг вилоят босқичида бирин-чи ўринни эгаллаб, республика босқичига ўтганлиги фикри-мизнинг амалий исботидир.

Изланувчан талабанинг инти-лишлари инобатга олиниб, республика «Қамолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати томонидан «Ўзбекистон» кўкрак нишони

билан тақдирланди.

– Ўқувчиларда иложи бори-ча, бўш вақт қўлмаслигига ҳаракат қиламиз, – дейди кол-леж раҳбари М.Азизов. – Улар-нинг бўш вақтини мазмунли ва самарали ўтишини таъмин-лаш мақсадида 88 та фан тўга-раги ташкил қилганмиз. Бугунги кунда улар мунтазам фаолият юритмоқда. У ерда ўқувчилар вақтини нафақат қизиқарли ўтказди, балки улар меҳнатнинг бирор тури билан банд бўлиб, касб-кор сир-асрорларини ўрганишга имконият яратилган.

Сўхбат орасида «Барқамол авлод йили» Давлат дастури бўйича коллежда аниқ вазифа-лар белгилаб олингани, шунингдек, кам таъминланган оила фарзандларининг 150 на-фари коллежнинг 100 нафар ўқитувчиси томонидан ихтиё-рий оталиққа олингани, уларга бир йиллик йўл чиптаси таш-кил этилиб, бепул тушлик бе-рилиши йўлга қўйилганини ҳам билиб олдик.

Қайси давлатда ёшлар маса-ласи устувор вазифа саналар экан, шу мамлакатнинг келажа-ги нурафшон, тараққиётли барқа-рор бўлади. Биз мамлакатимиз-ни ҳеч иккиланмай ана шундай давлатлар сирасига қўшсак ва фахрлансак арзийди.

ионизацион детекторлар ва газ анали-заторлари яратилиб, янада ривожлан-тирилди. Ҳозирги пайтда самарадор тер-мометрлар олиш учун янги матери-аллар яратиш бўйича илмий изланиш-лар олиб борилмоқда. Бу ҳам алоҳида сирт-ионизацион ион манбаларининг, ҳам қатор газ аналитик қурilmалари-нинг кенг тижоратини амалга ошириш-га имкон беради.

Конструкция материалларга турли экологик соф ион-дастали ва плазмали ишлов бериш технологиялари ишлаб чиқарилмоқда ва ривожлантирилмоқда. Булар турли материалларда ўта чуқур тешиқларни электрорезион усулда очиш, материалларга, пайванд толала-рига ва ҳар хил диаметрдаги труба-ларнинг ички сиртига электр ёйи билан ишлов бериш, унинг сиртини нафақат занглар, доғ ва ифлосликлардан ҳам тозалаш имконини беради, шунингдек, материалларнинг сиртки хусусиятлари-ни яхшилади.

Институт, айниқса, қуёш энергияси бўйича минтақавий муаммога катта эътибор қаратмоқда. Кремнийли қуёш

элементлари параметрларини оптимал-лаштириш, йиғилган қуёш нуруларини айлантириш тизимлари, поликристал-ли кремний ва қатламли тузилмалар асосида қуёш элементларини ФИКни оширишнинг ион-электрон технология-сини ишлаб чиқиш бўйича илмий тадқи-қот ва тажриба конструкторлик ишлари олиб борилиб қуввати 200 дан 1000 вт. гача бўлган, доимо қуёшга боқувчи, бир ва икки ўқли қатор фотозлектр станция-лар конструкциялари ишлаб чиқилган ва яратилган.

Юқорида таъкидлаб ўтганимиздек, институти олимларининг ишлари мам-лакатимиздагина эмас, чет элларда ҳам маълум ва машҳурдир. Улар «Pergamon press», «Nort Holland Elsevier publishers» нашриётларининг бюртмалари бўйи-ча ёзилган монографияларда, шунинг-дек, халқаро эътиборли илмий журнал-ларда чоп этилган.

Институт қошида эмиссион элект-роника ва паст ҳароратли плазма бўйи-ча қатор халқаро анжуманлар ўтказиб келинмоқда. 1995 йилда физикавий электроника бўйича I-Республика ан-жумани, 1997 йилда «Эмиссион элект-роника, янги усуллар ва технология-лар» бўйича XXIII Халқаро анжуман 1999 йилдан то 2009 йилгача II, III, IV, V республика анжуманларининг муваф-фақиятли ўтказилиши ана шулар жум-ласидандир.

БУНЁДКОРЛИК

Янги таълим маскани

Мамлакатимизда таълим тизимига ало-ҳида эътибор берилиб, ёш авлодга билим беришнинг самарали услубларини татбиқ қилиш, унинг замонавий талаблар асосида йўлга қўйиш борасида бир қатор чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Бугунги кунда чекка қишлоқлардаги таълим мас-канларининг ҳам моддий базаси тубдан ислоҳ қилинди.

Анорбой НОРҚУЛОВ, «Milliy tiklanish» мухбири

Барча қулайликларга эга замонавий қиёфадаги таълим маскан-лари бунёд этилиб, фойдаланишга топширилди. Умумийлиги да-стурга кўра, мамлакатимизда қисқа муддатда 3 миллиондан зиёд ўринга мўлжалланган 8501 та мактабда бунёдкорлик ишлари амалга оширилди ва мазкур мақсадлар учун давлат бюджетидан 1,5 трил-лион сўмга яқин ажратилган маблағ ҳисобига бунёд этилган мак-табларнинг 80 фоизи қишлоқ ҳудудларига тўғри келади.

Ховос туманининг «Фарход» сувдан фойдаланувчилар уюш-маси ҳудудида жойлашган 17-умумтаълим мактаби ҳудуддаги энг кекса таълим масканларидан бири. Яқинда таълим маскани мукаммал реконструкциядан чиқарилди. Бунёдкорлик ишлари «Дизайн мотрс сервис» хусусий қурилиш корхонаси бунёдкор-лари томонидан амалга оширилди. Аввалги зах, эски бинолар ўрнида кенг, ёруғ, замонавий қиёфага эга 120 ўқувчига мўлжал-ланган таълим маскани қад ростлади. Объектда 154 миллион сўмлик қурилиш-монтаж ишлари амалга оширилди. Янги мак-таб замонавий стол-стуллар, ўқув лаборатория жиҳозлари, дарслиқлар, услубий қўлланмалар ва кўргазмали қуруллар бил-ан таъминланди.

– Янги мактаб биносининг бунёд этилиши қишлоғимиз аҳли-ни хурсанд қилди, – дейди 17-мактаб директори Жуманазар Қорабеков. – Барчамиз бундай катта ғамхўрлик учун ҳукумати-мизга миннатдорчилик билдирамиз.

Вилоятнинг энг чекка олис қишлоқларининг бирида жойлашган 17-мактаб ўқувчи-ёшлари, уларнинг ота-оналари истиқлол туфай-ли ана шундай катта қулайликка эга бўлдилар. Кўркам, замонавий қиёфадаги янги мактаб қишлоқ кўркига кўрк бағишляпти.

МАШҒУЛОТ

Нуробод педагогика коллежи «Жисмоний тарбия» йўналиши II босқич талабалари Жамшид Жалилов, Меҳрож Абдухолиқов, Жавҳар Ўролов Самарқанд вилоятида ўтказилган «PENCHAK SILAT» мусобақала-рида совринли II ва III ўринни қўлга кирит-дилар. Бу ютуқларда, албатта, коллеж-нинг жисмоний тарбия фани ўқитувчиси, «қора белбоғ» соҳиби Қувондиқ Итолма-совнинг хизмати катта.

«PENCHAK SILAT»

ҚИШЛОҚ ЁШЛАРИ УШБУ СПОРТ ТУРИ БИЛАН ШУҒУЛЛАНМОҚДА

Ориф Холиқулов, «Milliy tiklanish» мухбири

Қувондиқ спортнинг ушбу тури бўйича машғулотларни доимий равишда бажариб, устози, вилоят «PENCHAK SILAT» федерация-си раиси Асланхон Музаффаров назарига тушган шогирдлардан бири. Коллежда эса унга Олимжон Қодиров, Ҳайдар Раҳмонов ва Ойбек Бўриев амалий-услубий жиҳатдан кўмак беришмоқда.

Иқтидорли спортчи Қувондиқ Итолмасов коллежда спорт-нинг ушбу тури бўйича ташкил этилган тўғаракка раҳбарлик қилади. Айни пайтда 30 нафар қишлоқ ёшлари ушбу спорт тури бўйича машғулот олиб боришмоқда.

– Ўғлимнинг спортни севиши, эришаётган ютуқларидан хур-сандман, – дейди унинг отаси, фидойи ўқитувчи Абдухолиқ Қар-ишев. – Чунки спорт қишлоқ ёшларининг бўш вақтларини мазмун-ли ўтказиш, уларда гуруҳ ва ифтихор туйғуларини шаклланти-риш, халқи ва юртига меҳр-муҳаббати ортишига сабаб бўлади.

КЎРГАЗМА

Ғолиблар аниқланди

Ўзбекистон Маданият ва спорт ишлари вазирлигининг Республика халқ ижодиёти ва маданий-маърифий ишлар илмий мето-дик ҳамда ахборот маркази томонидан 2008 йилдан буён аънавий «Ҳаваскор фотосуратчилар» республика кўргазмаси ташкил этилмоқда.

Ушбу тадбирдан мақсад ёшларимизнинг маданий оламини бойитиш, уларни миллий ва умуминсоний қадриятлар руҳида тарбиялаш, гиёҳвандлик ва бошқа зарарли таъсирлардан ҳимоя қилиш, ёш авлодининг маданият, санъат, жисмоний тарбия ва спорт соҳасида эришган ютуқларини акс эттирган ижодий ишларни аниқлаш, шунингдек, чекка ҳудудлар, шаҳар ва туман-ларда ижод қилаётган иқтидорли ёш фотохаваскорларни кашф этиш, уларнинг фаолиятини кенг тарғиб этишдир.

Бу тадбирнинг вилоят босқичини биринчилар қатори Сур-хондарё вилоят маданият ва спорт ишлари бошқармаси яқунла-ди. Кўргазмада «Энг яхши фотосуратчи», «Энг яхши фототас-вирчи», «Энг ёш фотосуратчи» номинациялари бўйича туман ва шаҳардан келган истеъдодли ҳаваскор фотосуратчилар ўзла-рининг ижодий ишлари билан қатнашишди.

Кўргазмада Гелдимурод Саидмаликов (Термиз шаҳри) «Энг яхши фотосуратчи» йўналишида ғолиб бўлди ва март ойининг охирида бўлиб ўтадиган кўргазманинг республика босқичида иштирок этиш имконини қўлга киритди. Тадбирда, шунингдек, Искандар Қурбонов (Термиз тумани) «Энг яхши фототасвирчи», Бахтиёр Дониёров (Шўрчи тумани) «Энг ёш фотосуратчи» деб топилди ва вилоят халқ ижодиёти илмий методик ҳамда ахбо-рот маркази томонидан тақдирланди.

Мухтасархон КАРИМОВА

ХАЛҚАРО ҲАЁТ

БИЗНИНГШАРХ

АҚШ конгрессининг вакиллар палатаси президент Барак Обама томонидан тиббиётни ислоҳ қилиш борасида илгари сурган ташаббусини кўпчилик овоз билан маъқуллади. Конгресснинг 219 аъзоси мавжуд ислоҳот тарафдори эканлигини билдирган бўлса, 212 нафари қарши овоз берган. Юқори палатадаги сенаторлар инсон манфаатларини кўзловчи мазкур ҳужжатни аллақачон тасдиқлаб қўйишган.

Тиббий суғурта

МАЖБУРИЙМИ ЁКИ ИХТИЁРИЙ?

Азимжон ПҮЛАТОВ

Бу қонун кучга киргач бундан америкаликлар нима наф кўради? Хорижий оммавий ахборот воситалари хабарлари ва таҳлилчилар фикрича, биринчи навбатда тиббий хизматдан бебаҳра қолган 36 миллион маҳаллий аҳолидан 32 миллион нафари тиббий суғуртага эга бўлади. Яқин 10 йил ичида ана шу мақсадлар учун 940 миллиард доллар маблағ ажратилади. Тиббий суғурта учун ҳар бир фуқаро йилга ўртача 3 ярим минг доллар тўлаши керак. Лекин тиббий текширувдан ўтиш сарф-харажатлари беморнинг зиммасида бўлади. Ҳозир тахминан 47 миллион аҳоли суғуртасиз яшамокда. Бу АҚШ аҳолисининг олтиндан бир қисми демекдир.

Тиббий ислохотлар жараёнида хусусий суғурта компанияларига талаб кучаяди. Одатда бу идоралар турли оғир касалликларни бошидан кечираётган шахсларни тиббий суғурта билан таъминлашдан бош тортади ёки бўлмаса умрбод суғурта ҳужжатини расмийлаштиришдан ўзини олиб қочади. Энди бундай расмийлаштиришга чек қўйиладиган қўринадир. Аслида ҳукумат аҳолининг барча қатламини махсус дастур асосида суғурталашни ўз олдига мақсад қилиб қўймаган, лекин хусусий суғуртачиларнинг муқобил бозорида махсус фарказлар ташкил этилади. У ерда фуқаролар иш берувчиларнинг таъсирсиз суғурта полисига эга бўлишларига имконият яратилади. Татбиқ этилаётган янги қонунда тиббий суғуртадан ўзини олиб қочаётган шахслар, шунингдек, уни сотиш режасидан қайтган компанияларга нисбатан маъмурий жазо қўлланилиши кўзда тутилган. "Медикейд" тиббий ёрдам кўрсатиш давлат дастури рўйхатидан жой олмаган шахсларга алоҳида хизмат кўрсатилади. Бундан ташқари мазкур дастур лойиҳасида кекса ёшдаги одамларни керакли доридармонлар билан таъминлаш тизими тақомиллаштирилади.

Океан ортидаги мамлакат тиббиётини ислохот жараёни 4 йилгача давом этиши кутилмоқда. Устига устак 4 миллион нафар ўғил-қиз давлат томонидан тиббий суғурта билан таъминланган экан. Қолаверса, Барак Обаманинг ўзи болаларни тиббий суғурталаш Давлат дастурини молиялаштириш ҳажмини ошириш тўғрисидаги конгресс томонидан қабул қилинган қонунни тасдиқ-

карточка усулида тиббий хизмат кўрсатишга интилаётганликда айбламोकда. АҚШда кексасиёб бораётган аҳолига хизмат кўрсатувчи маҳалли шифокорларга эҳтиёж сезилмоқда. Устига-устак минглаб аҳоли тиббий суғуртасиз яшамокда. Шу боис Оқ уй маъмурияти шифокор кадрлар масаласини ҳал қилиш борасида бош қотирмоқда. Бошланғич бўғинда ишловчи шифокорлар, хусусан, умумий амалиётда суяғи қотган врачлар, оилавий шифокорлар, шошилиш тиббий ёрдам кўрсатувчи ҳамширалар етишмаяпти. Аниқан шу соҳада фаолият юритаётганлар АҚШ конгрессидан тиббий суғурта бўйича Давлат дастури асосида ойлик маошнинг оширилиши масаласини кун тартибига қўйилишини талаб қилмоқда. Бюджет камомади ошган бир пайтда уларнинг бу талаби ижобий ҳал этилмаслиги аниқ. Шу боис катта пул тўлаб, ўқишни тамомлаган йигит-қизлар бошланғич тиббиёт бўғинида ишлашни ўзига раво кўрмайдилар. Аксинча, даромад келтирадиган бўлинмаларга бориб ишлашни маъқул, деб билади. Умумий амалиётга эга америкалик шифокорлар ўз касбидан кўнгли совиб бораётганликларини очик-ойдин тан олишмоқда.

Соҳа ходимларининг қарийб ярми ишда қаттиқ қарчаётганлигини рўқач қилиб, беморларни қабул қилишни қамайтириш керак, деб ҳисоблайди. АҚШ тиббиёти ислохотчилари юзага келаётган вазиятни бартараф этиш учун электрон тиббиёт карта жорий этишни таклиф қилмоқда. Яқинда АҚШда тамаки маҳсулотларига қўйилган солиқ микдори 3 бараварга оширилди. Бир қўти сигаретадан ундирилаётган солиқ 1 доллардан ортқини ташкил этади. Тушган маблағ тиббий суғуртага эга бўлмаган болалар жамғармасига ўтказилмоқда. Статистик маълумотларга қараганда, 2000 йилда АҚШ аҳолиси ўз соғлигини мустаҳкамлаш учун 1 триллион доллар сарфлаган. Бу мамлакат ялпи маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажмининг 15 фоиздан ортқини ташкил этади.

Тиббий суғурта борасида гап кетар экан, америкалик шифокорлар, соғлиқни сақлаш вазирлиги ёки суғурта компанияси томонидан рўйхатга киритилмаган дори-дармонни беморга таъсир қила олмайди. Беморларнинг аксарияти ўз шифокорига ишонади. Худо кўрсатмасин, чегарадан чиқиб "таъқиқланган препарат"ни ёзиб бергандан сўнг беморнинг аҳоли ёмонлашиб қолса, тиббиёт ходимининг аҳоли танг бўлиши тайин. Шу боис шифокорларнинг ҳар қадами назорат остида. Суғурта компаниялари ҳам анойи эмас. Фақат бир маротабагина мижози учун катта пул тўлашни маъқул кўради. Америкаликлар ўз соғлиғига жиддий қарайдиган халқ. Суғурта компаниялари ўз мижозларини маҳкамлаш шифокор кадрларга умуман яқин йўлатмайди. АҚШда ашвовчи 65 ёшгача бўлган фуқароларнинг 3 дан 2 қисми хусусий тиббий суғуртага эга. Бу ҳолатда харажатларнинг бир қисми иш билан таъминловчилар, қолганини эса унинг қўлотида ишловчилар тўлайди.

Ҳар бир америкалик оила тиббиёт мақсадлари учун йилига 8 минг доллар маблағ сарфлайди. Тиббий суғуртаси йўқ шахсларга 1966 йилдан бери фаолият кўрсатиб келаётган "Медикейд" дастури ёрдам кўрсатади. Ҳозир аҳолининг 25 фоизига давлат томонидан тиббий ёрдам кўрсатилаётган бўлса, 60 фоизи иш берувчи орқали ёки ўзи шахсан уни сотиб олади. Қолган 15 фоизи бундай хизматдан бебаҳра. Афсуски, баъзи беморлар тўшаққа михланиб қолган пайтда тиббиёт муассасасига ёрдам сўраб мурожаат қилади. Албатта, бундай вазиятда уларга рад жавоби берилади. Бошқа тоифадагилар ҳар эҳтимолга қарши пулни қонга қўйиб қўйишни одат қилган, яъни, касал бўлиб қолсам қор-ҳолимга яраб қолар, деган мақсадда. Тиббий хизмат кўрсатишда нарх-наво тез-тез ўзгариб туради. Беморнинг жонига оқ кирадиган адвокат истеъмоли ҳуқуқлари поймол этилган пайтда суд орқали ушбу масалани ижобий ҳал этиши ҳоллари ҳам учраб туради. Тизимда ҳал ечимини қўтаётган муаммолар талайгина. Мустақил ўйинчиларнинг ҳаддан ташқари қўпайиб бораётганлиги ишнинг белига тепмоқда. Нафақат шифохона, ҳар бир врач, лаборатория мустақил, ҳеч қимга тобе бўлмаслиги ўзига хос бизнес. Буниси етмагандек, бу ёқда суғуртачилар, ишлаб чиқарувчилар, адвокатлар.

Шифокор беморнинг дардига малҳам бўлиш ўрнига кўп вақтини ҳужжатларни расмийлаштиришга сарфламоқда. Бордию ишдан ҳайдалсангиз ёки суғурта компанияси тизимига путур етказишдан хавотирда. Республикачилар партияси Барак Обамани Америка соғлиқни сақлаш тизимини давлат назорати остига олишга уринаётганликда ва

Қароқчилар ўлжаси

Сомали қароқчилари Шимолий Корея кемаси учун 3 млн. доллар сўрашмоқда.

"Денгиз овчилари"нинг навбатдаги ўлжаси Шимолий Кореянинг юк кемаси бўлди. Хабарларга қараганда, қароқчилар кема ва ундаги экипажларни озод қилиш эвазига 3 млн. доллар маблағ талаб қилишмоқда. Бу қароқчиларнинг жорий йилда кемаларга қилган ўртинчи ҳужумларидир. Маълумотларга кўра, ўтган йили Сомали қароқчилари томонидан жами 217 маротаба ҳужумлар уюштирилган, 47 та кема қўлга олинган, 867 нафар денгизчи асир сифатида ушланган.

Ҳарбий амалиётлар

даврида

Афғонистонда ҳалок бўлган америкалик аскарлар сони икки баробарга ошган.

2010 йилнинг январь-февраль ойларида 57 нафар ҳарбий Афғонистондаги ҳарбий амалиётлар пайтида ҳалок бўлган. Бу ўтган йилнинг шу даврига нисбатан икки баробар кўпдир. "Associated Press" агентлиги тарқатган хабарларга кўра, шу йилнинг мартада қарийб 20 нафар америкалик ҳарбийлар террорчилар билан тўқнашуларда

ДУНЁДАН ДАРАКЛАР

қурбон бўлган. Жароҳатланганлар сони ҳам ўтган йилнинг шу даврига нисбатан анча ошган. Агентликнинг маълумотича, Пентагон яқин вақтлар ичида Қандаҳорда "Толибон" террорчи гуруҳига қарши йирик операция бошлашни мўлжалламоқда.

Қутқарув ишлари

давом этмоқда

Вьетнамда кучли сув тошқини олтидан зийёд одамни ҳаётдан олиб кетди. Кўплаб одам бедарак йўқолди.

Хабарларга қараганда, бир ҳафтадан буён қутураётган оғатдан, айниқса, Фуиен, Биндин ва Кхан-хоа туманлари катта зийён кўрган. Тўққиз мингдан зийёд турар-жой биноси, катта-катта экин майдонлари сув остида қолиб кетган. Ун мингдан ортқик одам хавфсиз жойларга қўчирилган. Тошқиндан зарар кўрган оилаларга молиявий ва гуманитар ёрдам кўрсатилмоқда. Қутқарув ишлари тўхтагани йўқ.

Интернет хабарлари асосида тайёрланди

РАНГИНДУНЁ

Маълумки, инсоният тараққиётида қоғознинг ўрни бекиёс. Қоғознинг яратилиши қадимги Хитой тарихи билан ҳамбарчас боғлиқ. Аввало, шунини айтиш керакки, қадимги Хитойда қоғозбозлик авж олгани боис, раҳбарлар доимо ёзма ҳисобот талаб қилган. Бу эса ўз ўрнида ўша даврда ёзув учун қулай материалга эҳтиёж катта бўлганидан дарак беради. Хитойликлар қоғоз яратилганига қадар бамбук таёқчаси ва ипак матосидан фойдаланишган.

Бебаҳо кашфиёт

ЁХУД ҚОҒОЗНИНГ ЯРАТИЛИШ ТАРИХИ

Махфуза ХУДАЙБЕРГАНОВА, «Milliy tiklanish» мухбири

Бироқ, бу хомашёлар, айниқса ипак ўшанда қимматбаҳо саналган, бамбук таёқчаси ёзиш учун ўта ноқулай бўлган. Тарихчиларнинг таъкидлашича, битта бамбук таёқчасига бор-йўғи 30 тагина иероглиф сиққан. Тасаввур қилинг-а, бундай «бамбукли китоб» ўша даврда қанча жойни эгаллаши мумкин эди. Бежизга, айрим маълумотларда бир асарни керакли манзилга етказиш учун катта аравалардан фойдаланилган, дейилмаган экан.

Маълумки, хитойликлар ипак ишлаб чиқариш жараёнида узоқ йиллар давомида ҳаммадан сир тутишган. Бу ҳам бекорга эмас. Негаки, қоғоз иши айнан мана шу соҳа билан ўзаро боғлиқ бўлиб, хитой қоғози ипак тоаларини қайта ишлаш йўли орқали яратилган. Ўшанда ипак тоалари қайнатилиб, сўнг ҳосил бўлган бўтқа махсус қурилма ёрдамида прессланиб, қоғоз кўренишига келтирилган ва қуритилган. Бундай қоғоз ўша даврда «ипак қоғоз» деб ҳам аталарди. У нихоятда қимматбаҳо ҳисоблангани боис, ҳамма ҳам ушбу қоғоздан бирдек фойдалана олмаган. Шундан сўнг, қоғознинг янаям арзонроғи, лекин сифатлисини яратиш йўллари изланади. Қутилмаганда, 105 йили Чанг Хон саройининг амалдори Цай Лунь эски балик тўридан янги қоғоз турини ихтиро қилади. Сифатига кўра ипак қоғозидан қолишмайдиган бу қоғоз аввалгисига нисбатан анча арзонга тушади. Бу ихтиро нафақат Хитой, балки бутун дунё учун янгилик бўлганки, у инсоният тарихи, унинг ривожини йўлида беминнат хизмат қилган, дейиш мумкин. Цай Лунь яратган қоғоз бутун дунёда ҳам машҳур бўлиб, ҳозиргача унга ҳеч бир қоғоз тенг келолмас экан. Шунинг учунми, бу ихтиро инсоният тарихидаги илк ва ўта муҳим кашфиётлар қаторидан ўрин олган.

Кейинроқ қоғоз ишлаб чиқариш бир қадар яхши йўлга қўйилиб, талай қулайликлар яратилади. IV асрга келиб эса бамбук таёқчаларидан фойдаланиш тамоман тўхтади. Янги изланишлар давомида дарахт پوستоғи ҳамда бамбук таёқчасининг ўзидан ҳам қоғоз тайёрлаш мумкинлиги маълум бўлган. Айниқса, Хитойда бамбук кўпчилиги боис, ундан қоғоз тайёрлаш осон кечади. Ўша даврда қоғоз ишлаб чиқариш жараёни қўндагича бўлган: бамбукнинг майдаланган қипғи сувда бўктурулган ва бир неча кун давомида қайнатилган, ҳосил бўлган масса махсус

ўраларда ёпишқоқ бўтқа ҳолига келгунга қадар сақланган. Сўнг қоғоз шаклига келтирилиб, яхшилаб прессланган ва қизиб турган тошлар устида қуритилган.

Худди чинни ва ипак каби хитойликлар қоғоз ишлаб чиқариш усулини сир сақлашган. Бироқ, 751 йили Тянь-Шань тоғ ёнбағридаги араблар билан бўлган жангда икки нафар хитойлик қоғоз устаси асир тушади. Араблар айнан шу усталардан қоғоз тайёрлашни ўрганишади. Аммо, Бағдодда ишлаб чиқарилган қоғоз хитойликларнинг қоғозидан фарқли ўлароқ, у хил қалинроқ бўлган. Шундай бўлса-да сўнгги беш аср давомида бу қоғозга бўлган талаб Европада катта эди. Европада қоғоз ишлаб чиқариш санъати кечроқ ривожлана бошлади (Италияда — 1154 й., Германияда — 1228 йили, Англияда — 1309 йилларда йўлга қўйилади). Кейинчалик қоғознинг турли хиллари яратилиб, дунё бўйлаб тарқалади. Қоғоз инсоният тарихида муҳим рол ўйнаганиданим, бу даврни «қоғоз асри» деб аташди.

ҚАДИМГИ МИСР ПАПИРУСИ

«Папирус» сўзи аслида «уйга тегишли» маъносини англатади. Қадимги мисрликларда ёзув ривожлангани сари тошдан ўзга бирор нарсага ёзиш эҳтиёжи орта бошлади. Шунда улар папирус ўсимлигидан фойдаланишга қарор қилишади. У энгил, аммо мустаҳкам бўлгани боис мисрликларга маъқул келади. Минг йиллар давомида улар папирусдан ўзга қоғоз турини ихтиро қилишмайди. Шунинг учун ҳам қадимги мисрликларнинг ҳужжат ва қайдномалари папирусларга битилган. Мутахассисларнинг фикрига кўра, энг қадимги папирус Миср салтанатининг биринчи сулоласига тааллуқли экан. Бироқ, айрим тарихшуносларнинг тахминича, эра-мизда қадар 4 минг йил олдин ҳам папируслар бўлгани эҳтимолдан холи эмас.

Нил дарёси бўйида ўсадиган папирус ўсимлигидан ўша даврда бошқа буюмлар (стол, стул, қайик) ясашда ҳам кенг фойдаланилган. Бироқ, ундан қоғоз тайёрлаш ан-

чайин меҳнатни талаб этган. Ўсимлиқнинг таркибидаги шакларни ажратиб олиш учун папирус новдаларини сувга буктириб, оғир тош бостирилган. Олти кун давомида қуриган папирус варақлари чиганок ёки фил суяғи ёрдамида текисланиб қоғоз ҳолига келтирилган. Аммо, қадимги Миср тарихининг ҳар бир даврида папирус қоғози ўзгача усулда тайёрланган экан. Масалан, греклар даврида Плиний бу жараёнга шундай изоҳ беради: «Папируслар стандарт ҳажмда бўлиб, узунлиги 47 см., кенглиги 22 см. ни ташкил этган. Катта ҳажмдаги ҳужжатлар учун папируслар бир-бирига улашиб, ўрам ҳолида фойдаланилган». Қолаверса, олимлар қадимги Мисрнинг энг сўнгги даврларида китоб кўришидаги папирусларни ҳам топишган.

Бугунги кунда қоғознинг турли хиллари мавжуд бўлгани каби ўша даврда ҳам папирус қоғозларининг хилма-хили бўлган. Улар бошқа-бошқа мақсадларда фойдаланилар эди. Папирусининг қўпол ва қалинлигини савдогарлар буюм ўрашда ишлатишган бўлса, юпқа ва сифатли қоғозлар диний маросимлар, илмий ишлар учун сақлаб қўйилган. Ўшанда папирусининг сифати тайёрланган ўсимлиқнинг қаерда ўсгани, ёши ҳамда тайёрланган фаслига қараб фарқланган экан. Қадимги мисрликлар папирусининг фақат бир томонидан фойдаланишган. Миср ҳукмдорлари ўз даврида папирусининг нақадар муҳимлигини англаган ҳолда, уни ишлаб чиқаришни давлат монополиясига киритишган ва бу жараён сир тутилган.

Кеча Ўзбекистон Республикаси Фавқуллодда вазиятлар вазирлигида “Сел, кўчки ҳодисалари билан боғлиқ фавқуллодда вазиятларнинг олдини олиш чора-тадбирлари” мавзuida матбуот конференцияси ўтказилди.

Ҳароратнинг пасайиши

АЙРИМ ТОғЛИ ХУДУДЛАРДА СЕЛ, ТОШҚИН ВА КЎЧКИ ҲОДИСАЛАРИНИ ЮЗАГА КЕЛТИРИШИ МУМКИН. ХЎШ, БУ БОРАДА ТЕГИШЛИ ТАШКИЛОТЛАР ҚАНДАЙ ЧОРА-ТАДБИРЛАРНИ АМАЛГА ОШИРМОҚДА?

Турли давлат ва нодавлат ахборот агентликлари, газета-журналлар ҳамда вазирликнинг масъул вакиллари иштирок этган тадбирда баҳор-ёз мавсуми даврида мамлакатимиз ҳудудларида сел, кўчки ҳодисалари билан боғлиқ фавқуллодда вазиятларнинг олдини олиш бора-сида тегишли ташкилотлар томонидан ҳамкорликда амалга оширилаётган тадбирлар, уларнинг натижалари ва келгусида бажарилиши лозим бўлган ишлар муҳокама этилди.

Республикаимизда жорий йилги баҳор нисбатан илқ келди. Хусусан, март ойининг бошлари, 19, 20, 21 март кунларида ҳаво ҳарорати пасайиши оқибатида мамлакатимизнинг, айниқса, тоғли зоналарида ёгингарчиликлар кўпайди. Бу ўз навбатида мазкур минтақаларда турли сел, кўчки ҳодисаларининг содир бўлишига олиб келади. Бундай вазиятларда аҳолини табиий офатлардан ўз вақтида хабардор қилиш, уларни хавфсиз жойларга кўчириш талаб

САЛОМАТЛИК САБОҚЛАРИ

Киш фаслидан баҳор фаслига ўтиш даврида инсон организмиди ҳар хил ўзгаришлар содир бўлиб, витамин, минерал моддалар, микро ва макроэлементларга эҳтиёж оша боради. Бундай фаслий толиқиш, чарчаш, ҳолсизликни, айрим ўткир ва сурункали касалликларнинг пайдо бўлишини ва кўзгалишни халқимиз орасида: «илик узилди» даври ёки «инсоннинг қуввати дарахтларга ўтади», деган иборалар билан таърифланади. Буюк алломаниз Абу Али ибн Сино баҳор — инсон умрининг энг яхши ва шифобахш фасли ҳисобланади, деб бежиз айтмаган. У юқоридаги фаслий салбий ҳолларни енгиш учун баҳорда турли хил ўстирилган дон маҳсулотлари, кўкат, мева ва सबзавотлар ҳамда улардан тайёрланган хилма-хил миллий таомлардан истеъмол қилишни буюрганлар. Чунки улар таркибиди турли хил витаминлар, оқсил, эфир мойлари, кислоталар, темир, цинк, фосфор, калий, кальций, магний каби элементлар ва бошқа биологик актив моддалар бор. Биз қуйида дармонбахш, ҳаётбахш, шифобахш ва қувватбахш баҳор ва Наврўз доривор ўсимликлари ва улардан тайёрланган айрим миллий таомлар ҳақида фикрлашамиз.

Шифобахш неъматлар

Ялпиз

Ялпиз таркибиди эфир мойлари, органик кислоталар, флавоноидлар, каротин, рамноза, глюкоза, рутин, витамин С, минерал тузлар ва яна бир қатор фойдали моддалар мавжуд. Ялпиз жуда қадим замонлардан буюн халқ табобатида кенг қўламда фойдаланиб келинадиган серхосиятли гиёҳ ҳисобланади. Ибн Сино ялпиз билан ичак огрикларини даволаган. У овқатни ҳазм қилишни яхшиловчи, гижжа ҳайдовчи, қон тўхтатувчи, қайт қилишни қолдирувчи восита сифатида тавсия этилган. Халқ табобати амалиётида ялпизнинг ер устки қисмидан тайёрланган қайнатмаси тиш огриги, огиз карашни, милк яллиғланишини даволашда қўлланилади. Шунингдек, ялпизли қайнатма истисқо, кўтир, бод, сарик, ширинча, йўтал ва бошқа касалликларни даволашда яхши фойда бериши аниқланган. Ялпиздан баҳорда кўкатли сомса, манти ва чучваралар тайёрланиши инсон саломатлигини мустаҳкамлашда муҳим аҳамиятга эга.

Шивит

Шивит таркибиди эфир мойи, флавоноидлар, витаминлар С, А, В1, В2, РР, каротин, фитонцитлар, минерал тузлар ва бошқа моддалар мавжуд. Қадимдан табобатда тинчлатирувчи, ел, сийдик ҳайдовчи, йўтал, яллиғланишга қарши, эмизувчи оналар сутини кўпайтирувчи восита сифатида тавсия қилинган.

Замонавий тиббиётда шивит ўтининг дамламаси қон босимини тушириши, юрак-қон томирларини кенгайтирувчи хусусиятга эга эканлиги илмий исботланган. Шивитдан кўкат сифатида фойдаланилганда меъда

шираси ажралиши, ўт ҳайдалиши яхшиланади. Шивит айни баҳор дамида кўкатли сомса, чучвара, манти тайёрлашда бошқа кўкатлар билан бирга масалликлар таркибига киритилади.

Кўк пиёз

Кўк пиёз таркибиди жуда кўп миқдорда фитонцидлар, эфир мойлари, каротин, Е, С, В1, В6, В15, биотин, фолацин витаминлари, органик кислоталар, калий, кальций, кремний, натрий, фосфор, хлор, темир, йод ва бошқа организм учун зарур бўлган элементлар бор. Кўк пиёз иштаҳани оширади, овқат ҳазмини яхшилайди ва ҳ.к. Унинг истеъмолидан сўнг ланжлик, ҳорғинлик ҳолатлари йўқолади. Кўк пиёз антитромбоз хусусиятга эга бўлиб, юрак-ишемик хасталиги, ҳафакон касаллиги ва уларнинг асоратларининг олдини олиши аниқланган. Кўк пиёздан баҳорда барча кўк ва иссиқ таомлар ва салатлар тайёрлашда фойдаланилади.

Гулқоқи

Гулқоқи кўкати таркибиди, шунингдек гул тўпламларида витамин В2, С, органик кислоталар, ксантофиллинлар — лютеин ва параксантин, каротиноидли моддалар мавжуд. Ўсимликнинг илдизларида эса инулин, қанд, гликозил, қатрон, сапонин, органик кислоталар, манит, ошловчи моддалар, каучук ва бошқа моддалар бор. Ўз даврида ибн Сино ўсимлик шираси билан кўзга тушган оқни даволашни тавсия этган. Ер устки қисмидан тайёрланган қайнатмасини иситмани пасайтирувчи, организмни мустаҳкамловчи восита сифатида ҳамда шамоллашда ичишни буюрган. Шунингдек, халқ табо-

НИГОХ

воситаларининг ўрни ва роли каттадир.

Таъкидланганидек, айни пайтда жорий баҳор мавсумида узлуксиз равишда геологик ва гидрометеорологик ҳолатнинг мониторингини олиб бориш, хавфли ҳодисалар билан боғлиқ вазиятларга ўз вақтида таъсир кўрсатиш учун ташкил этилган вилоят, туман штабларининг самарали фаолият кўрсатишини таъминлаш, сел ва тошқин сувлари ўтиши даврида сув ҳўжалиги объектларида доимий на-вбатчиликни ташкил этиш бора-сида ишлар олиб боришмоқда. Бундан ташқари вилоятларга бириктирилган тошқинга қарши ҳукумат комиссияси аъзолари томонидан жойларга чиқиб, сел, тошқин ва кўчки ҳодисалари кутилаётган ҳудудларда сел сувлари, канал, зовурлар, улардаги қувурлар, кўприк, химоялаш дамбаларининг ҳолатлари ўрганилиб, зарур чоралар кўриляптир.

Ўзбекистон Республикаси Давлат геология кўмитаси Хавфли геологик жараёнларни кузатиш хизмати ва “Ўзгидромет” маркази тарқатган маълумотларга кўра, республикамизнинг саккизта вилоятда гидрогеологик ва гидрометеорологик хавфли ҳудудлардан аҳолини кўчириш тадбирлари амалга оширилди. Республикамиз ҳудудида мазкур таши-

лотлар томонидан ўрганиб чиқилган хавфли ҳудудларда сел ва сув тошқини, кўчки ҳодисалар талофат кўрган йўллар, кўприк ва сойлар, зовурлар, канал ва ариқларни тозалаш ҳамда кирғоқларни мустаҳкамлаш ишлари бажарилди. Республика бўйича жами 504 минг метр³ тупроқ иши, 6200 м³ тош ва бетон иши, 11 пог. километр кирғоқ мустаҳкамланди.

Сўзга чиққанлар сув тошқинлари оқибатларини бартараф этишда табиат қонунларига амал қилиш, тоғли ҳудудларда турли сув иншоотлари, ГЭСларни қуриш минглаб, балки миллионлаб аҳолининг ҳаёти-ни хавф остига қўйиши мумкинлиги, шу жиҳатдан ҳар қандай янги лойиҳаларни амалга оширишда бамаслаҳат иш юритиш мақсадга мувофиқлиги таъкидлаб ўтилди.

Фавқуллодда вазиятлар вазирлиги 2010 йилдан эътиборан “Юртимиз аҳолиси ва ҳудудларини фавқуллодда вазиятлардан муҳофаза қилиш — муқаддас бурчимиз!” шiori остида режалаштирилган вазифаларни бажаришга киришган. Мазкур шiori юртимиз аҳолиси ва ҳудудларини турли фавқуллодда вазиятлардан муҳофаза этиш борасидаги мақсад ва вазифаларни муштарак этади.

ЎЗ МУХБИРИМИЗ

бати амалиётида ўсимликнинг илдиз ва барглари-дан тайёрланган дамлама буйрак, жигар шамолла-шида, ўт қочпаси яллиғланганида ва бавосирини да-волашда қўлланилади. Гулқоқининг мурғак кўкатлари авжи баҳор дамида кўкатли сомса, чучвара, ман-ти таркибига киритилади.

Исмалоқ

Исмалоқнинг таркиби-да С, В, В3, В6, РР, К, Е каби витаминлар, темир, йод, фосфор, калий, кальций, магний каби маъданлар учрайди. Исмалоқ баргидан тайёрланган қайнат-мани ибн Сино йўтал, қабзиятга қарши, сафро-ўт ҳайдовчи омил сифатида тавсия этган. Исмалоқ камқон-лик ва бошқа касалликларни даволашда парҳез таом сифатида фойдаланилади. Шунингдек, у бедармонлик, томоқ, ўпка ва асаб касалликларига даво бўлиб, пешоб ва дам ҳайдаш хусусиятига эга. Айни баҳорда исмалоқнинг мурғак новда ва баргларида яллиғ, отқулоқ, жағ-жағ, гулқоқи ўтлари билан бирга кўк сомса, чучвара, манти ва бошқа таомлар тайёрланади.

Жағ-жағ

Жағ-жағ таркиби-да органик кислоталар, холин, ацетилхолин, ошловчи моддалар, С, К витаминлари, танин, смола, тиамин, инозит, каротин, сапонинлар, эфир мойлари, гиссопин

гликозид, диосмин асослар бор. Халқ табобатида жағ-жағ қон тўхтатувчи омил сифатида қўлланилган. Ўтидан тайёрланган дамлама меъда, ўпка, буйрак ва бачадон касалликларига қон тўхтатувчи сифатида тавсия этилади. Уни чаён қаққан жойга эзиб боғлайдилар, қайнатмаси билан бод, суяк огриғига боғлайдилар. Шарбати ич сургига даво. Жағ-жағ қон босимини тушириб, ичак фаолиятини уйғунлаштирар экан. Шу боисдан бўлса керак, халқимиз унинг кўкатида аниқ навбаҳор дамида кўк сомса, кўк чучвара, манти, хоним ва шўраки таомлар тайёрлаб истеъмол қилишади.

Отқулоқ

Отқулоқ аслида ёввойи шовулдир. Отқулоқ турлари таркибиди витамин С, К, антрагликозидлар, флавоноидлар (рутин ва бошқалар), эфир мойи, смола, шовул ва органик кислоталар, ошловчи ва бошқа фойдали моддалар мавжуд.

Халқ табобатида отқулоқ турларининг илдизидан, баргидан ҳамда мевасидан тайёрланган қайнатма ёки дамлама ич кетиш, дизентерия, ичак яралари ва бошқа касалликларни даволаш учун ишлатилади. Қуритилган баргидан олинган шира билан кўтир, темиртки ва яралар даволанади ва ҳоказо. Янги униб чиққанда отқулоқ барглари кўкатлар билан чо-пиб қийма қилинади, жизза, кўкпиёз қўшиб кўк сомса, чучвара, манти ва бошқа таомлар тайёрланади.

Сафар МУҲАММАДИЕВ,
доцент

ЎГИТ

Гарчи нодонлар қуёшга қум сочар,
Лек қуёш тўзонда қолмас, юз очар.

Гар умиди бўлмасайди мева, бол.
Боғбон боғ ичра экмасди ниҳол.

Жалолиддин РҲМИЯ

БИЛАСИЗМИ?

Ер юзидаги энг серкуёш гўша Юм шаҳри (шт.Аризона, АҚШ) дир. Бу ерда қуёш йилнинг 318 куниди ҳам бир хилда нур сочади.

Исландия пойтахти — Рейкьявик сўзма-сўз таржима қилинганда «тутаётган тепалик» маъносини беради. Шаҳар атрофини тутунга ўхшаш қалин буғлар ўраб тургани учун ҳам унга шу ном берилган.

ТУРФАОЛАМ

Кўзлар алдамайди

Олимларнинг фикрича, одамнинг кўзига қараб рост ёки ёлгон сўзлаётганини билиб олиш мумкин.

Австриялик ва швейцариялик тадқиқотчиларнинг гапига қараганда, бир хил фикрлайдиган инсоннинг нигоҳи ҳам ўхшаш бўларкан. Қолаверса, инсон танасида кечаётган ўзгаришлар, энг аввало, кўзларда зоҳир бўлармиш. Тажрибали тадқиқотчиларнинг айтишича, рўпарангизда ўтирган одам сиз билан гаплаша туриб, нигоҳини ўнга бурса, демек, у суҳбат билан боғлиқ бирор воқеани эслаётган экан. Агарда суҳбатдошингиз чапга қарайверса, билингни, у хаёл суриш билан овора. Қолаверса, худди шу йўл, яъни кўзларга боқиб суҳбатдошингизни рост ёки ёлгон сўзлаётганини ҳам аниқласа бўларкан. Масалан, бунинг учун суҳбатдошингиздан «Сиз денгизда бўлганмисиз?» деб сўраб кўришингиз ўзи кифоя. Кўзларнинг қай тарафга боқаётганига қараб, бемалол саволингизга жавоб олаверасиз-да.

Ёшартирувчи витамин

С витамини ҳақида деярли ҳамма нарсани биламиз. Бирок, унинг яна бир хусусияти борки, уни кўпчилик билмас керак.

Шифокорларнинг таъкидлашича, С витамини нафақат антиоксидант, балки организмдаги эмбрионал ўқ тўқималар фаолиятини су-сайттириш хусусиятига ҳам эга экан. Янаям аниқроқ айтганда, ушбу ҳаётбахш дори инсон организмиди қариш жараёнини секинлатиб, ўлик тўқималар ўрнини янгилаб боради. - С витамини ёки оддийгина «аскорбинка» генларнинг ўзгариш жараёнида муҳим рол ўйнайди. Вақт ўтиши билан бўлинмайдиган тўқималарни «қайта дастурлаб», уларга янгитдан жон бағишлайди. Қолаверса, С витамини марказий асаб, эндокрин безлар ва қон айланиш тизимини янада фаоллаштиради. Гарчанд, ташқи кўриниш инсоннинг ёшини сотиб қўйса-да, унинг тана аъзолари бир текисда, равон ишлайверади, дейишмоқда канадалик олимлар.

Филлар югура оладими?

Узоқ тажрибалардан сўнг ушбу саволга бельгиялик профессор жавоб топгандай бўлди.

Маълумки, филлар ҳеч қачон ерга бағрини бериб ухламайди. Сув тубида яхши сузади. Ҳатто, ўнчага санашини ҳам билади. Фақат арилардан ўлғудай кўрқолини айтмаганда, ундай ботир ва серҳаракат ҳайвон табиятда камдан-кам учрайди. У соатига 35-40 км. тезликда ҳаракатлана оларкан. Ахир, бир неча тонналик келадиган фил қандай югуради? Бу савол шу кунгача қўплаб дунё зоологларини қизиқтириб келётган эди. Бельгиялик олим Норман Хеглунд ана шу жумбоқнинг ечимини топди. У филлар яшайдиган Таиланд ҳайвонот боғида ўзига хос тажриба ўтказиб, филларнинг хатти-ҳаракатини махсус датчиклар ёрдамида текшириб борган. Натижада, олим кутилмаган маълумотларни қўлга киритади. Унинг гапига қараганда, ўша кун филлар соатига 1,4 км.дан 17,9 км. тезликда ҳаракат қилишган. Буни кузатиб турган мослама эса филлар тана қувватидан тежамкорлик (ҳар бир метр масофа учун тана массасининг бир килограммига 0,8 жулудан тўри келган) билан фойдаланишгаётганини кўрсатади. Шунингдек, тажриба чоғида филлар югуриш ўрнига тез-тез юриши маълум бўлган. Олимнинг таъкидлашича, филлар истаган тақдирда ҳам чопа олишмасди. Чунки, уларнинг огир вазни бунга йўл қўймас экан.

З.ЗОИРЖОНОВ тайёрлади

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ

Ахтам ТУРСУНОВ, Ахрор АҲМЕДОВ, Голиб-шер ЗИЯЕВ, Сувон НАЖБИДДИНОВ, Мухам-маджон ҚУРОНОВ, Ғафуржон МУҲАМЕДОВ, Улуғбек МУҲАММАДИЕВ, Шоира УМАРОВА, Рустам ҚОСИМОВ, Баҳодир ШАРОФОВ, Арслон ЭШМУРОДОВ

Бош муҳаррир:
 Жалолиддин САФОВЕВ

Муаллифлар фикри тахририят нуқтаи-назаридан фарқлани-ши мумкин. Реклама ва эълонлардаги факт ва далиллар учун тахририят жавобгарлики ўз бўйнига олмайди.

ТАҲРИРИЯТ МАНЗИЛИ: Тошкент-100000,
 Амир Темура кўчаси, 1-тор кўча, 2-уй
 e-mail: milliy@sarkor.uz

Газета ҳафтанинг чоршанба кунини чиқади.
 Газета Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлиги томонидан № 0223 рақами билан рўйхатдан ўтган.
 Буюртма — Г 223, Адади — 5444

Газета тахририят компьютер марказида терилди ва саҳифаланди

ТЕЛЕФОНЛАР: (8-371)
 234-69-55, 234-87-74,
 234-87-73, 234-86-41
 ФАКС: 234-01-47

Ҳажми 4 босма табоқ
 офсет усулида босилди.
 Қоғоз бичими А-2

Саҳифаловчи:
 Акбар ШОДИЕВ
 Навбатчи муҳаррир:
 Исмаи ХУДОЕВОВ
 Навбатчи:
 Ақобир САЙИДОВ

«ШАРҚ» нашриёт-матбаа
 акциядорлик компанияси
 босмахонасида чоп этилди.
 Корхона манзили:
 «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй

Босишга топширилган вақти — 21.00.
 Топширилди — 23.30.